

Nr 04/14 (grudzień 2014 r.)

Kwartalny raport o rynku pracy w III kw. 2014 r.

Nr 04/14 (grudzień 2014 r.)

Kwartalny raport o rynku pracy w III kw. 2014 r.

Stanisław Cichocki

Małgorzata Skibińska

Paweł Strzelecki

Joanna Tyrowicz

Robert Wyszyński

Biuro Przedsiębiorstw, Gospodarstw Domowych i Rynków
Instytut Ekonomiczny
Warszawa, 2014 r.

Spis treści

Streszczenie	2
Pracujący i popyt na pracę	3
1. Pracujący	3
2. Popyt na pracę	8
3. Wykorzystanie czynnika pracy w procesach produkcyjnych	9
4. Oczekiwane zmiany zatrudnienia	10
Podaż pracy i bezrobocie	12
1. Podaż pracy	12
2. Bezrobocie	14
Przepływy na rynku pracy	16
Wynagrodzenia, wydajność i koszty pracy	18
1. Wynagrodzenia	18
2. Wydajność	18
3. Jednostkowe koszty pracy (ULC)	19
Rynek pracy w Polsce na tle wybranych krajów	21
Analizy pogłębione	23
Ramka 1. Jak interpretować zmiany w rejestrze bezrobotnych?	23
Ramka 2. Na ile wzrost liczby wakatów w UP odzwierciedla popyt na pracę w gospodarce?	26
Aneks: terminy i definicje	27

Streszczenie

W III kw. 2014 roku następowała dalsza poprawa na rynku pracy, pomimo nieznacznego osłabienia tempa wzrostu gospodarczego i mało optymistycznych danych miesięcznych z przemysłu i budownictwa. Dynamika liczby pracujących wg BAEL zwiększyła się do 2,1% r/r, na szybszy wzrost wskazywały także statystyki raportowane przez firmy.

Wzrost zatrudnienia wg BAEL dotyczył jednak jedynie pracujących na podstawie umów czasowych oraz osób samozatrudnionych poza rolnictwem. Najszybszy i największy w ujęciu bezwzględnym pozostaje wzrost liczby pracujących w usługach, choć w III kw. nieco silniejszy okazał się wzrost w sektorze przemysłowym. Za wzrost liczby osób pracujących odpowiadał rosnący czwarty kwartał z rzędu przepływ z bezrobocia do zatrudnienia, przy także rosnącej liczbie ofert pracy.

Liczba aktywnych zawodowo wzrosła nieco dynamiczniej niż w poprzednim kwartale, na co wpływ miał z rosnący współczynnik aktywności zawodowej (głównie wśród osób w wieku powyżej 45 lat, z wykształceniem średnim lub wyższym). Coraz bardziej negatywny jest wpływ na podaż pracy czynników demograficznych.

Stopa bezrobocia BAEL ponownie istotnie spadła w III kw. 2014r. (o 0,5 pp. kw/kw sa), osiągając poziom 8,7% (s.a.). Spadek ten był przede wszystkim wynikiem wzrostu zatrudnienia. Dane o przepływach na rynku pracy także wskazują, że o obniżeniu poziomu bezrobocia zadecydowała wzrastająca liczba osób odpływających z bezrobocia do zatrudnienia, jak również malejąca liczba osób napływających z nieaktywności do bezrobocia (np. absolwentów poszukujących pracy).

Dynamika płac w gospodarce w III kw. 2014 r. utrzymała się na niezmiennym w porównaniu z poprzednim kwartałem poziomie 3,5% r/r i była nieznacznie wyższa od dynamiki w sektorze przedsiębiorstw (3,3% r/r), na którą wpływ miały niższe niż przed rokiem zarobki w górnictwie. Na obniżeniu dynamiki płac poza sektorem przedsiębiorstw zaważyła z kolei relatywnie niska dynamika płac w edukacji.

Dynamika ULC zwiększyła się w III kw. 2014 r. o 0,6 pp. i wyniosła 2,3% r/r, w konsekwencji nieco niższej dynamiki wydajności pracy oraz stabilnego tempa wzrostu płac. Spadek wydajności pracy (o 0,6 pp., do poziomu 1,2% r/r) jest głównie efektem wzrostu dynamiki zatrudnienia przy nieznacznie niższym tempie wzrostu PKB.

Dodatkowe analizy prezentowane w tym raporcie dotyczą: pogłębionych analiz ruchu osób w urzędach pracy (Ramka 1) oraz spójności danych o wakatach w UP z innymi źródłami danych o nowych miejscach pracy (Ramka 2).

Pracujący i popyt na pracę

1. Pracujący

W III kw. 2014 r. utrzymana została rosnąca tendencja liczby pracujących wg BAEL¹, przy nieznacznym przyspieszeniu rocznego tempa wzrostu. Pozostałe wskaźniki zatrudnienia także wskazywały na stopniową – choć wyraźnie wolniejszą niż w BAEL – poprawę sytuacji na rynku pracy. Zgodnie z wynikami BAEL najsilniejszy wzrost dotyczył grupy zatrudnionych na kontrakty czasowe, ale widoczny był także wśród samozatrudnionych poza rolnictwem. W ujęciu branżowym nadal najszybciej rosła liczba pracujących w sektorze usługowym. Stopniowo wygasał natomiast statystyczny efekt wydłużenia urlopów macierzyńskich wśród pracujących kobiet.

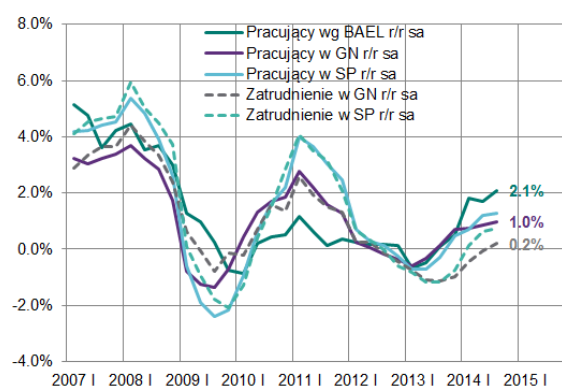
W III kw. 2014 r., pomimo nieznacznego osłabienia rocznej dynamiki PKB, tempo wzrostu spożycia indywidualnego zwiększyło się. Jest to najprawdopodobniej konsekwencją poprawiających się dochodów do dyspozycji – mających odzwierciedlenie w danych BAEL, które wskazywały na szybsze niż w poprzednim kwartale tempo wzrostu liczby pracujących. Jednocześnie wskaźniki zatrudnienia bazujące na danych sprawozdawczych utrzymały znacznie trend wzrostowy, choć znacznie łagodniejszy.

Roczna dynamika liczby pracujących wg BAEL w III kw. 2014 r. wzrosła o 0,4 pp. do poziomu 2,1% r/r sa, wobec jej niewielkiego spadku przed kwartałem o 0,1 pp. (Wykres nr 1). Również w ujęciu kwartalnym skala wzrostu była wyższa w porównaniu z poprzednim okresem, tj. 0,6% (ok. 97 tys. osób) wobec 0,2% kw/kw sa (ok. 37 tys. osób).

¹ Dane BAEL wykorzystywane w niniejszym raporcie uwzględniają korekty wprowadzone przez GUS w badanej populacji BAEL w związku z Narodowym Spisem Powszechnym 2011 (więcej na temat zmian w BAEL związanych z NSP2011 w Ramce nr 1 w Raporcie za III kw. 2012).

Dane ze sprawozdawczości podmiotów zatrudniających powyżej 9 osób także wskazywały na kontynuację pozytywnych tendencji, aczkolwiek w tempie wyraźnie wolniejszym niż wynika to z danych BAEL.

Wykres nr 1. Dynamiki r/r liczby pracujących wg BAEL wg danych ze sprawozdawczości podmiotów powyżej 9 zatrudnionych dla całej GN oraz dla SP (sa)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

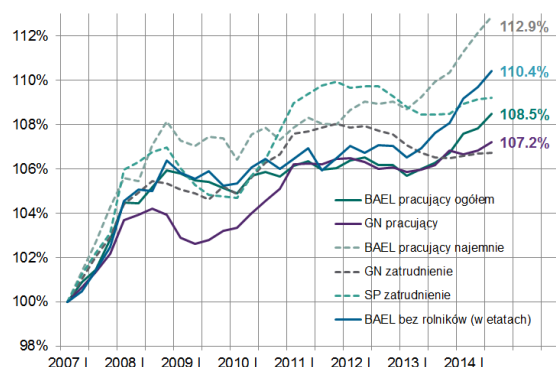
Wg danych z gospodarki narodowej (GN) przeciętne zatrudnienie kolejny kwartał z rzędu wzrosło o 0,1% kw/kw sa. O 0,3 pp. zwiększyła się również jego roczna dynamika i po raz pierwszy od II kw. 2012 r. osiągnęła dodatni poziom (0,2% r/r). Kontynuację dotychczasowej tendencji obserwowano w III kw. 2014 r. w samym sektorze przedsiębiorstw (SP), stanowiącym ponad 2/3 zatrudnienia w gospodarce ogółem. Poziom przeciętnego zatrudnienia w SP już po raz trzeci zwiększył się w ujęciu rocznym, tym razem o 0,7% r/r sa. Jednak kwartalne tempo wzrostu nieznacznie osłabiło się – z 0,2% kw/kw sa (tj. o 11 tys. osób) w poprzednim kwartale do 0,1% kw/kw sa (o 4 tys. osób). Na nieco silniejsze niż w przypadku zatrudnienia – choć wolniejsze niż wg BAEL – wzrosty wskazywały dane opisujące liczbę pracujących na koniec okresu sprawozdawczego zarówno w całej GN (1,0% r/r sa

oraz 0,3% kw/kw sa), jak i w SP (1,3% r/r sa oraz 0,3% kw/kw sa).²

Ponowne przyspieszenie wzrostu liczby pracujących (po okresie drugiej fali spowolnienia gospodarczego) nastąpiło wg BAEL z około półrocznym wyprzedzeniem w stosunku do danych sprawozdawczych. (Wykres nr 2). Różnice te wynikają najprawdopodobniej z różnej objętości definicyjnej³ pracującego w BAEL oraz w GN. Dane BAEL – w przeciwieństwie do danych z GN – uwzględniają wszystkie podmioty, również te najmniejsze, zatrudniające do 9 pracowników. Obejmują przy tym wszystkie nietypowe, niekiedy mniej stabilne dla pracownika, ale równocześnie bardziej elastyczne dla pracodawcy, kategorie zatrudnienia (np. umowy cywilno-prawne, angażowanie osób samozatrudnionych). W szczególności, w warunkach spowolnienia, zatrudnienie na podstawie umów innych niż umowa o pracę może ograniczać skalę oraz przesunąć w czasie moment podjęcia decyzji o redukcji personelu (ze względu m.in. na inne okresy wypowiedzenia). W warunkach ożywienia, przy utrzymującej się niepewności, może natomiast podwyższać tempo wzrostu ogólnej liczby pracujących, powiększając jednocześnie różnice

w dynamikach pomiędzy danymi sprawozdawczymi i BAEL.

Wykres nr 2. Indeks jednopodstawowy (2007q1= 100) liczby pracujących wg BAEL wg danych ze sprawozdawczości podmiotów powyżej 9 zatrudnionych dla całej GN oraz dla SP (sa)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

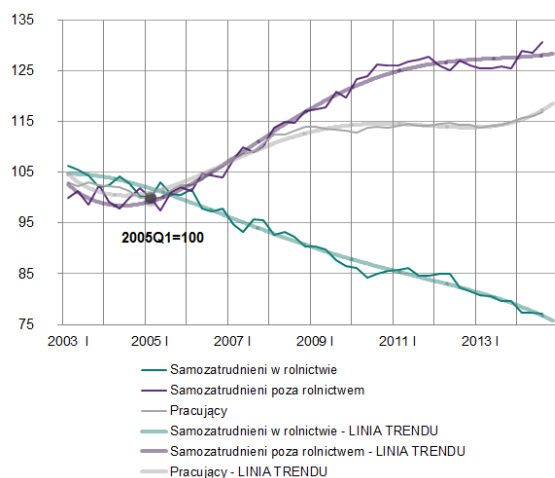
Obserwowany od połowy ub.r. wyraźny trend wzrostowy liczby pracujących BAEL (Wykres nr 4) dotyczył przede wszystkim pracy najemnej (głównie na czas określony). Kontynuowany był również w III kw. 2014 r. – liczba pracujących najemnie rosła w tempie 2,7% r/r sa, tj. zbliżonym do poprzedniego kwartału. Jednocześnie począwszy od I kw. br. zarysowuje się wyraźna tendencja wzrostowa liczby samozatrudnionych poza rolnictwem (Wykres nr 2; Wykres nr 3). W trakcie pierwszych trzech kwartałów 2014 r. samozatrudnienie poza rolnictwem rosło przeciętnie w tempie 3,0% r/r sa, zaś w ostatnim okresie przyspieszyło do 3,9% r/r sa. Tym samym udział tej kategorii w ogólnej liczbie pracujących nieznacznie zwiększył się do 11,0%, osiągając lokalne maksimum z 2011 r.

Niezmienne, trend spadkowy kontynuowała liczba samozatrudnionych w rolnictwie indywidualnym, zmniejszająca się w tempie -3,2% r/r sa (wobec -4,0% r/r sa w II kw. 2014 r.), co w ujęciu rocznym przełożyło się na spadek liczby rolników o blisko 73 tys. osób (sa).

² Kwartalne dane sprawozdawcze dot. liczby pracujących, nie są w pełni porównywalne z szeregami przeciętnego zatrudnienia. Nie uwzględniają m.in. korekt zgłaszanych przez firmy po terminie sprawozdawczym. Przykładowo, jeśli zatrudnienie nowego pracownika następuje w ostatnim tygodniu danego miesiąca sprawozdawczego, w całości przekłada się ono na wzrost liczby pracujących (wg stanu na koniec miesiąca), ale tylko w niewielkiej części zwiększa przeciętny poziom zatrudnienia (po korektach). Ponadto do przeciętnego zatrudnienia nie są wliczane umowy inne niż umowa o pracę, a które stanowią część liczby pracujących tj. właściciele i współwłaściciele firm wraz z pomagającymi członkami rodzin, wykonujący pracę nakładczą, agenci, członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Do żadnej z tych grup nie wlicza się osób pracujących na rzecz danej firmy na podstawie umowy o dzieło lub umowy zlecenia. Zob. objaśnienia do formularza sprawozdawczego GUS DG-1.

³ Pracujący wg BAEL to osoba, która w okresie badanego tygodnia wykonywała przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód (Szerzej: *Zasady metodyczne statystyki rynku pracy i wynagrodzeń*, GUS, Warszawa 2008).

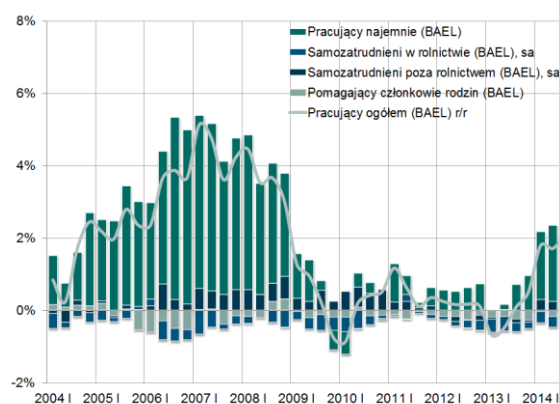
Wykres nr 3. Indeks jednopodstawowy (2005q1=100) liczby samozatrudnionych w rolnictwie i poza rolnictwem na tle pracujących ogółem wg BAEL (sa)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

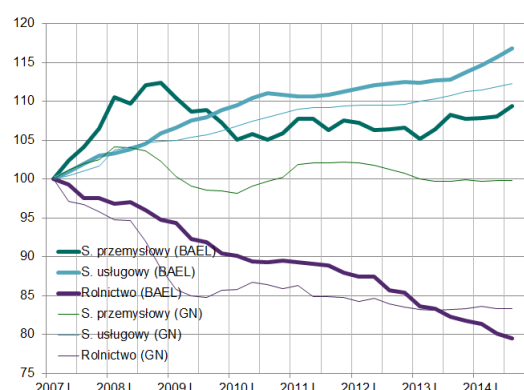
Nadal wyraźnie spadała również liczba członków rodzin pomagających w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub działalności gospodarczej (-4,5% r/r sa wobec spadku o 4,9% r/r sa w II kw. 2014 r.). Kontynuacja spadków obu tych kategorii pracujących w sytuacji rosnącego zatrudnienia może wiązać się ze wzmożonym przepływem zarówno rolników indywidualnych, jak i pomagających członków rodzin do zatrudnienia najemnego. Odpływ z rolnictwa w tym kwartale mógł być również związany z relatywnie częstszym niż w poprzednich okresach przechodzeniem mieszkańców wsi do bierności zawodowej (0,9% r/r), mimo utrzymania pozytywnej tendencji w zakresie zmian wielkości populacji (wzrost o 0,2% r/r). Na obszarach miejskich obserwowano odwrotną sytuację – wzrost aktywności (wzrost WAZ o 0,5 pp. r/r) przy dalszym spadku populacji (w trakcie ostatnich 2 lat w tempie 0,4% r/r). W konsekwencji wzrost liczby pracujących w miastach był znacznie wyższy i wyniósł 2,7%, wobec 1,1% r/r na obszarach wiejskich.

Wykres nr 4. Kontrybucja zmian dynamiki r/r liczby pracujących wg wybranych kategorii zatrudnienia do zmian dynamiki liczby pracujących BAEL ogółem

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

Wykres nr 5. Indeks jednopodstawowy (2007q1=100) liczby pracujących wg BAEL oraz wg danych ze sprawozdawczości podmiotów powyżej 9 dla całej GN w głównych gałęziach gospodarki (sa)

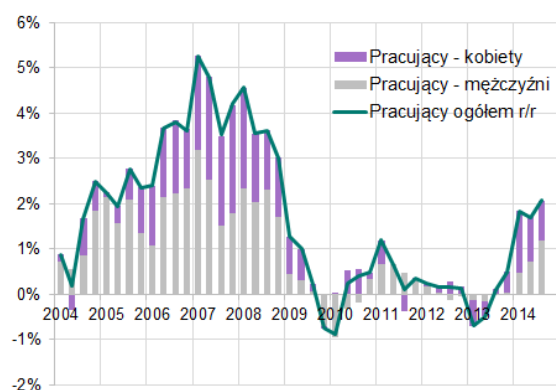

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

Stopniowo zmniejsza się oddziaływanie statystycznego efektu związanego z wydłużeniem urlopów macierzyńskich na tempo wzrostu liczby pracujących kobiet (zob. Ramka nt. wpływu wprowadzenia urlopów rodzicielskich w poprzedniej edycji raportu). Liczba osób pracujących w grupie kobiet po raz pierwszy od pięciu kwartałów rosła wolniej (2,0% r/r) niż w grupie mężczyzn (2,1% r/r, Wykres 6). Jednocześnie, zmiany dynamiki liczby pracujących wśród kobiet i mężczyzn były rozbieżne co do kierunku (od początku roku spadek dynamiki pracujących kobiet o 1,1 pp. i równoczesny wzrost o 1,3 pp. w przypadku mężczyzn). Wydaje się, że ścieżka

stopniowego wzrostu liczby pracujących mężczyzn – praktycznie pozbawiona wpływu statystycznego efektu urlopów rodzicielskich – dla okresu ostatnich 4 kwartałów trafniej aniżeli liczba pracujących ogółem odzwierciedla faktyczne tempo zmian po stronie zatrudnienia.

Wykres nr 6. Dynamiki liczby pracujących wg danych z GN na tle zmian dynamik WDB w wybranych sektorach gospodarki (r/r)

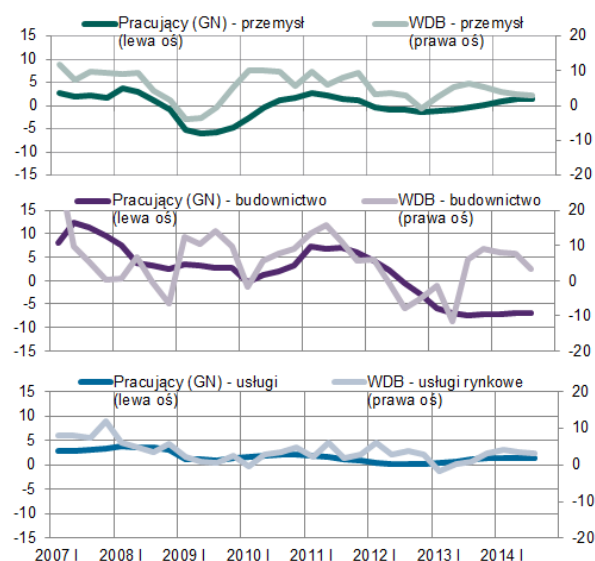
Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

Odsezonowane dane BAEL w podziale na podstawowe sektory wskazują, że – podobnie jak w poprzednim kwartale – obserwowany w III kw. 2014 r. wzrost liczby pracujących w ujęciu rocznym należy przypisać w pierwszej kolejności sektorowi usługowemu⁴ (Wykres 5), ale także nieco silniejszemu niż przed kwartałem wzrostowi liczby pracujących w sektorze przemysłowym.

Zatrudnienie w usługach kontynuowało tendencję wzrostową. Dynamika roczna liczby pracujących w tym sektorze po raz kolejny zwiększyła się w porównaniu z poprzednim kwartałem, tym razem o 0,9 pp. i wyniosła 3,6% r/r, po usunięciu efektów sezonowych.

⁴ Należy przy tym podkreślić, że tworzenie miejsc pracy jest wyraźnie intensywniejsze w sektorze usług. Na przykład napływ absolwentów do sektora usług jest prawie czterokrotnie wyższy niż do sektora przemysłowego, niezależnie od fazy koniunktury (zob. Ramka 4 w raporcie kwartalnym za III kw. 2013 r.).

Wykres nr 7. Dynamiki liczby pracujących wg danych z GN na tle zmian dynamik WDB w wybranych sektorach gospodarki (r/r)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

W sektorze przemysłowym⁵, choć liczba pracujących rosła o 0,5 pp. wolniej niż przed kwartałem (w tempie 1,0% r/r sa), to jednak było to efektem wysokiej bazy. W ujęciu kwartalnym bowiem tempo wzrostu liczby pracujących wg BAEL zarówno w sektorze usługowym, jak i w sektorze przemysłowym przyspieszyło – odpowiednio do 1,0% kw/kw sa (tj. o 0,1 pp.) oraz do 1,2% kw/kw sa (o 1,0 pp.). Odnotowany w sektorze przemysłowym wzrost nie dotyczył przy tym budownictwa. Liczba pracujących w rolnictwie kontynuowała tendencję spadkową, obniżając się w tym kwartale o 3,4% r/r sa (wobec spadku o 3,9% r/r w II kw. 2014 r.) oraz o 0,7% kw/kw sa, tj. nieco wolniej niż przeciętnie w trakcie ostatnich 2 lat (-1,1% kw/kw sa).

Wzrost zatrudnienia w sektorze usługowym, widoczny w BAEL, znajduje potwierdzenie także w danych z GN, zgodnie z którymi tempo wzrostu liczby pracujących w usługach utrzymuje się od początku roku na poziomie 1,4% r/r sa. Z

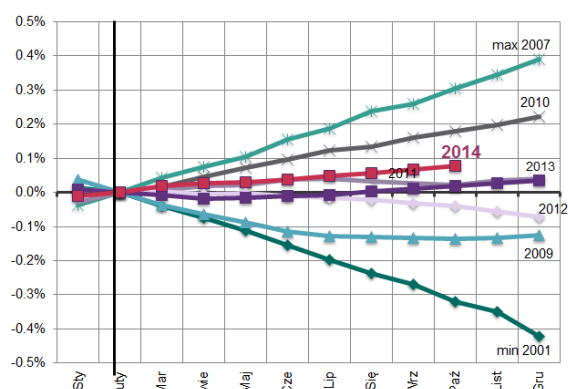
⁵ Sektor przemysłowy w BAEL zawiera przemysł (tj. przetwórstwo przemysłowe, górnictwo, zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę) oraz budownictwo.

danych z GN wynika również, że podczas gdy w przemyśle kontynuowana była powolna tendencja rosnąca zatrudnienia (1,4% r/r sa), a tempo wzrostu nie zmieniło się w porównaniu z poprzednim kwartałem, to w budownictwie nadal dominowały spadki (-6,9% r/r sa, bez zmian wobec II kw. 2014 r.).

W przypadku przemysłu i usług zmiany zatrudnienia były zasadniczo zgodne z niewielkim wyhamowaniem tempa wzrostu wartości dodanej brutto (WDB). W budownictwie zmiany WDB i liczby pracujących charakteryzowały się wyraźnie słabszą korelacją. Widoczne od III kw. 2013 r. ożywienie w sektorze budowlanym nie znalazło jak dotąd odzwierciedlenia w zmianach liczby pracujących, która od około 2 lat systematycznie maleje (w tempie -6,4% r/r wg danych z GN), na co ma wpływ rosnąca wydajność tej części gospodarki (**Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania.**). W przemyśle tempo wzrostu WDB wprawdzie nieznacznie osłabło w trakcie ostatnich dwóch kwartałów, nie wpłynęło to jednak w istotny sposób na rosnącą tendencję liczby pracujących w tym sektorze, obserwowaną od połowy 2013 r. Tempo wzrostu WDB w usługach rynkowych ukształtowało się w III kw. 2014 r. na poziomie 3,3% r/r, tj. o 0,4 pp. niższym niż przed kwartałem. W tym samym czasie tempo wzrostu liczby pracujących w usługach ustabilizowało się na poziomie 1,4% r/r sa (wg danych GN). Sugeruje to możliwość relatywnie krótkiego spowolnienia dynamiki WDB w tych sektorach.

Udział sektora usługowego w całkowitym zatrudnieniu stanowi obecnie 58,2% i nadal rośnie. Zwiększanie udziału usług, charakteryzujących się relatywnie łagodniejszymi dostosowaniami zatrudnienia aniżeli pozostałe sektory, jest zjawiskiem długookresowym i oddziałuje stabilizująco na zatrudnienie w całej gospodarce.

Wykres nr 8. Zatrudnienie w SP – zmiana % w stosunku do lutego każdego roku (sa)⁶

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

Kolejną zmianą, która wynika z tendencji długookresowej, jest systematyczne zwiększanie w zatrudnieniu udziału sektora prywatnego, stanowiącego aktualnie ponad 75%, czyli o blisko 20 pp. więcej aniżeli przed 20 laty. Ostatnie trzy kwartały zdają się wzmacniać jeszcze przewagę sfery prywatnej, która w sytuacji stopniowego wzrostu popytu na wytwarzane produkty zazwyczaj szybciej niż publiczna odbudowuje swoje zasoby pracy. Dodatkowo, różnice między sektorami wzmacniają programy oszczędnościowe, realizowane w administracji publicznej. Od początku br. liczba pracujących w sektorze prywatnym rosła przeciętnie w tempie 2,4% r/r sa, przy czym w trzecim kwartale tempo wzrostu jeszcze nieznacznie się zwiększyło (do 2,6% r/r sa). W tym samym czasie liczba pracujących w sektorze publicznym pozostawała praktycznie na niezmiennym poziomie w porównaniu z 2013 r. W ujęciu kwartalnym odnotowano natomiast niewielkie przyspieszenie tempa wzrostu zarówno w sferze prywatnej (o 0,3 pp. do 0,5% kw/kw sa w III kw. 2014 r.), jak i publicznej (o 0,2 pp. do 0,2% kw/kw sa w III kw. 2014 r.).

⁶ Taki sposób prezentacji danych został wybrany ze względu na zaburzenia powodowane corocznymi zmianami próby oraz zmianami strukturalnymi dokonywanymi zazwyczaj w styczniu. Dane za 2009 r. uwzględniają zarówno zmianę próby, jak i modyfikację w klasyfikacji PKD (dlatego nie są w pełni porównywalne z poprzednimi latami).

Informacje miesięczne dotyczące zatrudnienia w SP (Wykres nr 8) potwierdzają kontynuację umiarkowanej, ale stabilnej tendencji wzrostowej zapoczątkowanej w kwietniu 2013 r. Według odsezonowanych danych poziom przeciętnego zatrudnienia w SP zwiększył się w trakcie ostatnich 12 miesięcy łącznie o ok. 44 tys. etatów. Ostatnie dostępne dane (za październik 2014 r.) wskazują przy tym na utrzymanie tempa wzrostu na poziomie oscylującym w przedziale 0,7-0,8% r/r.

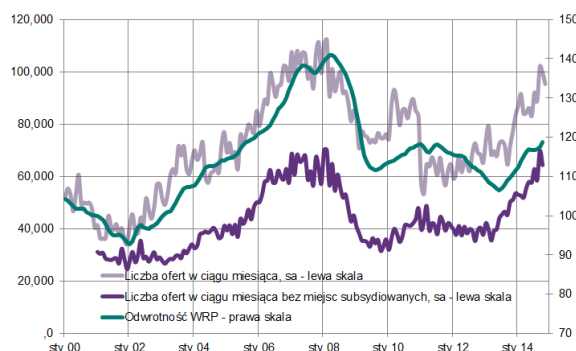
2. Popyt na pracę

Od II kw. 2013 r. kontynuowana jest wyraźna tendencja wzrostowa popytu na pracę. Świadczą o tym, zarówno wyniki badania popytu na pracę GUS, jak również najnowsze dane o liczbie ofert pracy pochodzące z rejestrów bezrobotnych. Z jednej strony widoczne w III kw. 2014 r. przyspieszenie tempa wzrostu liczby wolnych miejsc pracy, głównie niesubsydiowanej, wzmacnia obserwowaną tendencję, z drugiej jednak przewidywane w najbliższych kwartałach osłabienie tempa wzrostu PKB może ograniczać dalszy wzrost zapotrzebowania na pracowników.

W III kw. 2014 r. – po wyłączeniu ofert subsydiowanych – liczba wakatów oferowanych przez urzędy pracy (UP) wzrosła o 11,6% kw/kw sa, (czyli o 2,8 pp. więcej niż przed kwartałem i o 9,8 pp. niż na początku br.). Równocześnie liczba ofert subsydiowanych, stanowiących ok. 1/3 wszystkich ofert zgłaszanych do UP, charakteryzowała się nieco niższym tempem wzrostu tj. 4,3% kw/kw sa, a przy tym – co do zasady – odznaczała się wyraźnie większą zmiennością niż część niesubsydiowana (Wykres nr 9). Stąd też za obserwowaną od 2013 r. tendencję wzrostową odpowiadał głównie „rynkowy” komponent popytu na pracę. Wydaje się, że czasowe spowolnienie tempa wzrostu liczby ofert niesubsy-

diowanych obserwowane na początku br. nie wpłynęło przy tym istotnie na zmiany trendu.

Wykres nr 9. Odwrotność Wskaźnika Rynku Pracy BIEC i liczba ofert w urzędach pracy

Źródło: GUS, BIEC, obliczenia NBP.

Podobne wnioski wynikają również z publikowanych przez GUS z 1-kwartalnym opóźnieniem wyników badania popytu na pracę. Wskazują one na dalszy wyraźny wzrost liczby ofert⁷ oraz nieznacznie wolniejszy niż w poprzednim okresie wzrost liczby nowo utworzonych miejsc pracy⁸ w II kw. 2014 r.

Wg danych miesięcznych, po silnym wzroście liczby ofert pracy we wrześniu br. (o 14,9% m/m), w pierwszych dwóch miesiącach IV kw. 2014 r. obserwowano powrót do wcześniejszej umiarkowanej tendencji wzrostowej. Wyhamowanie dynamiki w październiku br. było przy tym efektem nieco niższego poziomu liczby ofert

⁷ Dane pochodzące z Badania popytu na pracę GUS uwzględniającego informacje do II kw. 2014 r. włącznie wskazują na dalszą poprawę w zakresie liczby ofert pracy (wzrost o 27,4% r/r wobec 22,4% r/r w I kw. 2014, zob. „Monitoring rynku pracy – Popyt na pracę w II kw. 2014 r.”, GUS). Wzrost liczby ofert pracy obserwowany był w tym czasie m.in. w „Transportie i gospodarce magazynowej” (o 77,0% r/r), „Wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię ..” (o 65,4% r/r), „Zakwaterowaniu i gastronomii” (o 52,4% r/r), „Przetwórstwie przemysłowym” (o 41,7%), „Działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej” (o 36,3%). Spadek obserwowany był natomiast w „Górnictwie i wydobywaniu” (o 15,8%) oraz „Opiece zdrowotnej i pomocy społecznej” (o 14,5%).

⁸ Wg badania popytu na pracę w II kw. 2014 r. utworzono o 14,3% więcej miejsc pracy niż przed rokiem, prawie wyłącznie w sektorze prywatnym (94,2%). Z tego blisko 39% stanowiły miejsca pracy utworzone w małych podmiotach.

niesubsydiowanych (o 7,8% m/m sa). Liczba ofert subsydiowanych z budżetu państwa w tym czasie nieznacznie wzrosła (o 1,5% m/m sa). Wg szacunków MPiPS w listopadzie br. ogólna liczba wolnych miejsc pracy również obniżyła się względem poprzedniego miesiąca (o 4,3% m/m sa). Pozostała jednak na poziomie powyżej 95 tys., tj. znacznie powyżej średniej dla ostatnich 12 m-cy. Informacja o strukturze wakatów w listopadzie będzie dostępna pod koniec grudnia br., a szersza dyskusja na temat ofert pracy zawarta jest w dalszej części materiału (zob. Ramka 2).

Z jednej strony, brak jest obecnie przesłanek, aby mówić o spowolnieniu tendencji wzrostowej popytu na pracę. Na dalszą stopniową poprawę sytuacji na rynku pracy w ostatnich miesiącach wskazuje m.in. Wskaźnik Rynku Pracy (WRP) BIEC, uwzględniający dane za październik br. Po czasowym wyhamowaniu wzrostów w okresie od czerwca do sierpnia br. poziom WRP w trakcie kolejnych dwóch miesięcy ponownie zaczął się obniżać. Na silny wzrost prawdopodobieństwa znalezienia pracy w III kw. 2014 r. wskazuje ponadto analiza przepływów na rynku pracy (zob. rozdział III). Z drugiej jednak strony pierwsze sygnały docierające m.in. z badań Szybkiego Monitoringu NBP⁹ wskazujące na brak dalszej poprawy popytu na wytwarzane produkty, jak również niższy stopień wykorzystania mocy produkcyjnych zdają się sugerować możliwe w niedługim czasie osłabienie dotychczasowego trendu wzrostowego.

3. Wykorzystanie czynnika pracy w procesach produkcyjnych

Zgodnie z wynikami Szybkiego Monitoringu NBP w III kw. 2014 r. po raz pierwszy od pięciu kwartałów zmniejszył się stopień wykorzystania mocy produkcyjnych. Jednocześnie wzrósł

udział kontraktów zawieranych na czas określony, a długość przeciętnie przepracowanego czasu pracy nieznacznie obniżyła się. Ograniczenie mocy produkcyjnych nie zdążyło jeszcze przełożyć się na plany dot. zmian zatrudnienia.

W III kw. 2014 r. wskaźnik wykorzystania mocy produkcyjnych zmniejszył się po korekcie sezonowej do 80,9% wobec 81,4% przed kwartałem¹⁰ (Wykres nr 10). Największe spadki widoczne były przede wszystkim w budownictwie, a także w usługach. W przemyśle odnotowano natomiast niewielki wzrost wskaźnika. Dodatnia dynamika wskaźnika utrzymana została wśród największych podmiotów, w grupie eksporterów niewyspecjalizowanych (tj. z niskim udziałem eksportu) oraz w przedsiębiorstwach produkujących dobra konsumpcyjne trwałe, jak również dobra inwestycyjne. Tym razem spadki odnotowały firmy zaopatrujące głównie rynek krajowy.

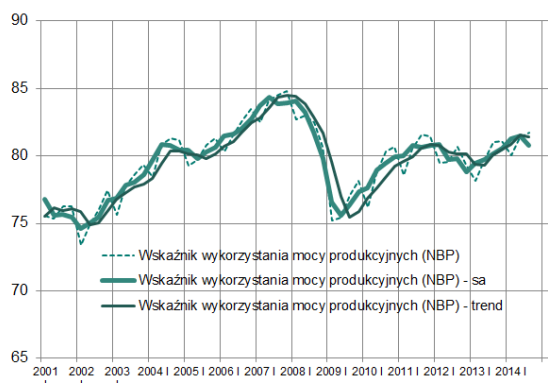
Oslabienie dotychczasowej pozytywnej tendencji w zakresie stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych mogło być związane zarówno z nieco niższym niż w poprzednim kwartale tempem wzrostu gospodarczego, jak również ze wzrostem potencjału produkcyjnego na skutek relatywnie wysokich nakładów inwestycyjnych w trzech kwartałach 2014 r.

W III kw. 2014 r. niższemu stopniowi wykorzystania mocy produkcyjnych towarzyszyło mniej intensywne wykorzystanie czynnika pracy (Wykres nr 11), mierzone liczbą godzin przeciętnie przepracowanych w tygodniu. Jednocześnie całkowita liczba przepracowanych godzin – za sprawą wzrostu zatrudnienia – wyraźnie wzrosła, zarówno w ujęciu rocznym (1,8% r/r sa), jak i kwartalnym (0,4% kw/kw sa).

⁹ Zob. również wyniki najnowszego Barometru Manpower Perspektyw Zatrudnienia na I kw. 2015 r.

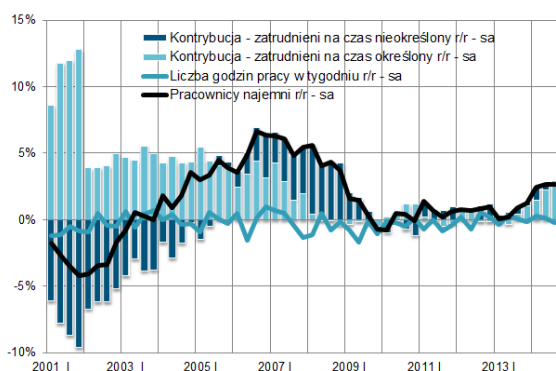
¹⁰ W ujęciu rocznym odnotowano natomiast niewielki wzrost wskaźnika wykorzystania mocy produkcyjnych o 0,7 pp.

Wykres nr 10. Wskaźnik wykorzystania mocy produkcyjnych (sa)

Źródło: dane GUS i dane NBP, obliczenia własne

Wykres nr 11. Odsetek pracujących na podstawie kontraktów krótkoterminowych i liczba godzin przepracowanych w tygodniu (sa)

Źródło: dane GUS i dane NBP, obliczenia własne

W dłuższym okresie przeciętna liczba przepracowanych godzin wykazywała w przypadku Polski wyraźną tendencję malejącą, której towarzyszyły krótkookresowe wahania związane ze zmianami po stronie popytu na wytwarzane dobra. Z drugiej jednak strony, w trakcie ostatnich trzech lat wyraźnie zwiększyła się dodatnia różnica pomiędzy preferowanym i realizowanym czasem pracy, co może wynikać ze skłonności pracodawców do chomikowania pracowników w okresach dekonjunktury.

Od III kw. 2013 r. systematycznie zmniejszał się udział zatrudnienia na czas nieokreślony we wzroście ogólnej liczby osób pracujących najemnie. Podobnie było w III kw. 2014 r., kiedy liczba

kontraktów na czas określony¹¹ wzrosła o 2,7% kw/kw sa (wobec 2,5% kw/kw sa w II kw. 2014 r.), a liczba stałych umów o pracę nieznacznie spadła o 0,1% kw/kw sa (wobec wzrostu o 0,1% kw/kw sa przed kwartałem). Obserwowane w ostatnich dwóch kwartałach wyhamowanie dynamiki kontraktów stałych¹² może świadczyć po pierwsze o stosunkowo wysokim poziomie niepewności pracodawców co do perspektyw i trwałości dalszego rozwoju. Po drugie – biorąc pod uwagę kosztową stronę zatrudnienia – może wiązać się również z utrwaleniem się tańszych z punktu widzenia pracodawcy nietypowych form zatrudnienia, jako instrumentu uelastyczniającego relację z pracownikiem¹³.

4. Oczekiwane zmiany zatrudnienia

Wyniki Badania koniunktury NBP¹⁴ wskazują na niewielkie pogorszenie prognoz zatrudnienia, które pozostają jednak stabilne. Już czwarty kwartał z rzędu utrzymuje się przewaga przedsiębiorstw planujących zwiększenie wiel-

¹¹ Na podstawie BAEL możliwa jest identyfikacja osób pracujących na umowę zawartą na czas określony, tj. z określonym terminem zakończenia kontraktu. Kategoria ta obejmuje także inne niż umowa o pracę formy zatrudnienia np. umowy cywilno-prawne, umowy ustne, jak również część pracujących w „szarej strefie”. W II kw. 2014 r. ich łączny udział w liczbie pracujących najemnie wyniósł 28,5%.

¹² W edycji raportu o rynku pracy za I kw. 2013 r. przedstawiono szersze analizy dotyczące konsekwencji zmian udziału umów na czas określony w całym zatrudnieniu (Ramki 1-4 s. 8-12).

¹³ Innym czynnikiem potencjalnie sprzyjającym utrzymaniu się wysokiego udziału kontraktów zawieranych na czas określony, może być wzrost liczby nowo zatrudnianych pracowników, a przez to wyższa liczba umów podpisywanych na okres próbny, reprezentujących jeden z rodzajów umów czasowych (zob. Raport Roczny z Badania Ankietowego Rynku Pracy – 2014). Dane BAEL dostępne za okres do II kw. 2014 r. włącznie nie pozwalają jednak na pełną weryfikację tej tezy – relatywnie silnemu wzrostowi ogólnej liczby umów czasowych o 7,8% r/r towarzyszył w tym czasie niewielki spadek liczby umów na okres próbny o 0,5% r/r. W badaniu BAEL nieoznaczona pozostaje jednak kategoria osób, które formalnie zakończyły okres próbny, ale pracują nadal na kontrakcie czasowym w oczekiwaniu na umowę stałą.

¹⁴ Dane z „Szybkiego Monitoringu NBP w IV kw. 2014”, NBP, październik 2014 r.

kości personelu nad firmami planującymi jego redukcję.

Odsezonowany wskaźnik z Szybkiego Monitoringu NBP (SM NBP) ilustrujący plany przedsiębiorstw dotyczące zatrudnienia w IV kw. 2014 r. już czwarty kwartał z rzędu osiągnął dodatnią wartość. Jego poziom obniżył się jednak w porównaniu z poprzednim kwartałem, choć skala tego spadku była wyraźnie mniejsza aniżeli w przypadku wskaźników popytu i produkcji. Niższy poziom wskaźnika wynikał głównie z osłabienia prognoz wzrostu zatrudnienia, prognozy redukcji zaś praktycznie nie zmieniły się względem poprzedniego kwartału. Przewidywania przedsiębiorstw pozostawały natomiast wyraźnie lepsze w porównaniu z tym samym kwartałem ub.r. Na możliwość osłabienia popytu na pracę na początku 2015 roku wskazują także wyniki badania *Manpower*¹⁵.

Podobnie jak przed kwartałem, w badaniu SM NBP najbardziej optymistyczne prognozy deklarowały przedsiębiorstwa prywatne z przewagą kapitału zagranicznego. Pozostałe firmy prywatne również planowały wzrosty zatrudnienia, jednak już wyraźnie rzadziej. Dalszej poprawie uległy natomiast prognozy w przypadku sektora publicznego, mimo dalszej przewagi planów zwolnień w tej grupie przedsiębiorstw. W ujęciu branżowym – po pierwszym od blisko 2 lat dodatnim saldzie planów zatrudnienia w poprzednim kwartale – ponownie odnotowano wyraźny spadek optymizmu w sektorze budowlanym, gdzie przeważały plany redukcji. W przemyśle oraz usługach nadal dominowały natomiast pla-

ny wzrostu zatrudnienia, mimo niewielkiego spadku optymizmu w sektorze usługowym¹⁶. Tendencje w zakresie prognoz zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki wydają się przy tym zgodne ze zmianami omówionymi wcześniej na podstawie bieżących danych GUS.

Wielkość podmiotów była kolejnym czynnikiem różnicującym kierunek zmian zatrudnienia, przewidywanych w I kw. 2015 r. Podczas, gdy w sektorze MŚP prognozy pozostały dodatnie, ale się osłabiły, w dużych firmach nastąpiła poprawa prognoz wzrostu zatrudnienia.

---

¹⁵ Barometr *Manpower* opisujący prognozy zatrudnienia w Polsce na I kw. 2015 r. – po jednorazowym wzroście optymizmu w poprzednim kwartale – powrócił do łagodnej tendencji spadkowej obserwowanej już od początku 2014 r. Podobnie jak w przypadku SM NBP utrzymana została przewaga planów zatrudniania nad planami zwolnień. Po odsezonowaniu saldo planów zatrudnienia nieznacznie obniżyło się do 5% z 6% w IV kw. 2014 r. Pogorszenie prognoz w największym stopniu dotknęło przy tym podmioty małe tj. o liczbie pracowników 10-49 (zob. Barometr *Manpower* Perspektyw Zatrudnienia – Polska, Q1/2015).

---

¹⁶ Wśród sekcji usługowych poprawa prognoz widoczna była przy tym w handlu (wzrosty) i transporcie (nadal spadki).

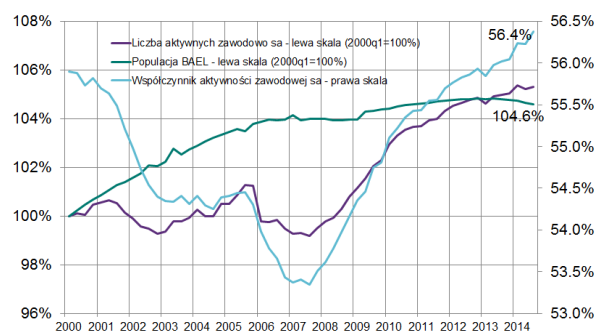
Podaż pracy i bezrobocie

1. Podaż pracy

W III kwartale 2014 r. zanotowano wzrost liczby osób aktywnych, przy łagodnym, ale narastającym spadku wielkości populacji BAEL. Głównym czynnikiem wzrostu podaży pracy jest ponownie rosnąca aktywność osób w wieku przedemerytalnym.

W porównaniu do III kw. 2013 r., w III kw. br. nieznacznie zmniejszyła się wielkość populacji. Jej roczna dynamika wynosiła, podobnie jak w poprzednim kwartale, -0,2% r/r. Po jednorazowym spadku w ubiegłym kwartale, w III kw. br. zanotowano wzrost liczby osób aktywnych zawodowo (o 14 tys. osób kw/kw, sa oraz 55 tys. osób r/r, sa). Łącznie zmiany te przełożyły się na wzrost współczynnika aktywności zawodowej, który ukształtował się na poziomie 56,4%, sa i tym samym był wyższy o 0,2 pp. niż w poprzednim kwartale (Wykres nr 12).

Wykres nr 12. Liczba aktywnych zawodowo, współczynnik aktywności zawodowej i populacja BAEL (sa)

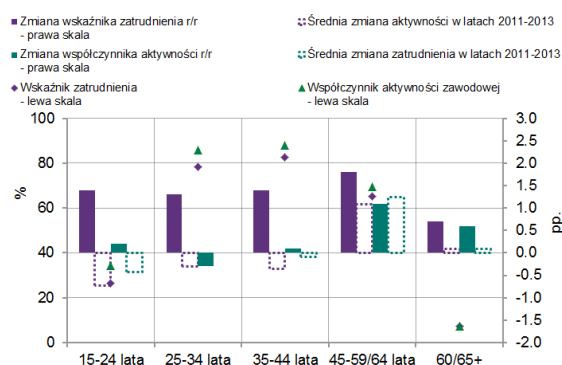
Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

Wzrost współczynnika aktywności zawodowej w ujęciu rocznym dotyczył, w przeciwieństwie do dwóch poprzednich kwartałów, głównie osób pomiędzy 45 a 59/64 rokiem życia (wzrost o 1,1 pp. r/r). Po raz pierwszy od połowy 2013r. zano-

towano natomiast pogorszenie WAZ dla grupy wiekowej 25-34 lata (Wykres nr 13).

We wszystkich grupach wiekowych obserwowano wyraźną poprawę wskaźnika zatrudnienia. Najsilniej wzrost ten dotyczył, podobnie jak w przypadku WAZ, osób w wieku 45-59/64 lat. W dalszym ciągu obserwowano także wzrost WAZ oraz wskaźnika zatrudnienia u najstarszych uczestników rynku pracy¹⁷. Wyraźniejszy niż w przypadku WAZ wzrost wskaźnika zatrudnienia przyczynił się do dalszego spadku stopy bezrobocia.

Wykres nr 13. Współczynnik aktywności zawodowej (%), wskaźnik zatrudnienia (%) oraz ich zmiany (r/r w pp.) wg grup wieku

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

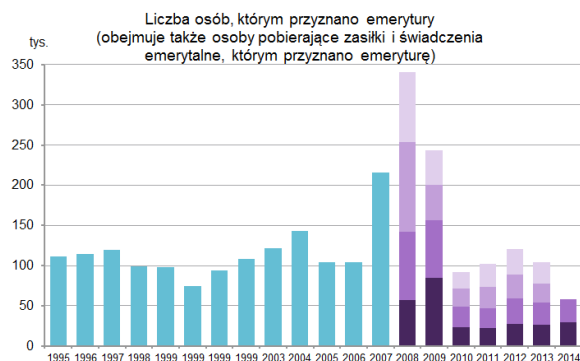
Stopniowe wydłużenie okresu aktywności zawodowej kobiet i mężczyzn poprzez podnoszenie wieku uprawniającego do pobierania emerytur nie przełożyło się w II kwartale br. na spadek liczby nowo przyznanych emerytur. W stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku,

¹⁷ Ze względu na podniesienie i zrównywanie ustawowego wieku emerytalnego dla kobiet i mężczyzn grupa 60/65 lat i więcej, poprzednio zawierająca wyłącznie osoby w wieku emerytalnym i tak nazywana, zawierać będzie także osoby, które nie nabyły uprawnień emerytalnych ze względu na wiek (tj. w wieku 60/65-67 lat).

liczba osób opuszczających rynek pracy była wyższa o 1,7 tys. (wzrost 5,7% r/r) (

Wykres nr 14). Rosnąca liczba nowo przyznanych emerytur może być wynikiem starzenia się polskiego społeczeństwa i tym samym rosnącej liczby osób w najstarszych grupach wiekowych.

Wykres nr 14. Liczba osób, którym przyznano emeryturę

Źródło: dane ZUS, zestawienie NBP. Począwszy od 2007r. kolorami oznaczono kolejne kwartały. Dane obejmują także osoby pobierające zasiłki i świadczenia emerytalne, którym przyznano emeryturę.

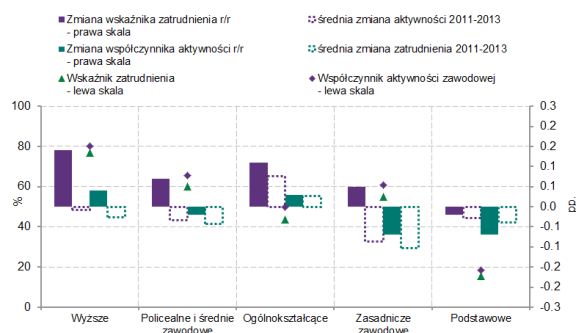
Systematycznie zmniejsza się aktywność zawodowa osób z wykształceniem podstawowym, zasadniczym zawodowym oraz, w mniejszym stopniu, policealnym (

Wykres nr 14). Za obserwowany w III kwartale br. wzrost uczestnictwa w rynku pracy odpowiadały głównie osoby z wykształceniem wyższym i ogólnokształcącym. Poprawa aktywności zawodowej wśród osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym była jednak wyraźnie słabsza niż w poprzednich kwartałach (wzrost współczynnika aktywności zawodowej o 0,3 pp. r/r w III kwartale br. wobec wzrostu o 1,7 pp. r/r oraz 1,5 pp. r/r odpowiednio w II i I kwartale 2014r.).

Za wzrost wskaźnika zatrudnienia w III kw. 2014 r. odpowiadały głównie, podobnie jak w przypadku WAZ, osoby z wykształceniem wyższym oraz ogólnokształcącym. Jediną grupą, w której obserwowano spadek wskaźnika za-

trudnienia były natomiast osoby z wykształceniem podstawowym. Współczynniki zatrudnienia w tej grupie oraz w grupie osób z wykształceniem ogólnokształcącym kształtowały się na relatywnie niskich poziomach (równych odpowiednio 15,4% oraz 43,8%), co może świadczyć o problemach ze znalezieniem pracy przez osoby bez kwalifikacji zawodowych. Z drugiej jednak strony mała różnica pomiędzy WAZ a wskaźnikami zatrudnienia może wskazywać na to, że duża część osób z tych grup wykształcenia kontynuuje edukację.

Wykres nr 15. Współczynnik aktywności zawodowej (%), wskaźnik zatrudnienia (%) i ich zmiany (r/r w pp.) wg wykształcenia

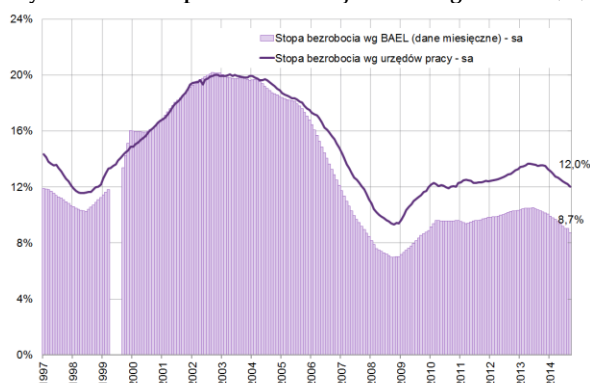
Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

2. Bezrobocie

W III kw. 2014 r. kontynuowany był szybki spadek liczby osób bezrobotnych oraz obu miar stopy bezrobocia. Po usunięciu czynników sezonowych, stopa bezrobocia rejestrowanego w urzędach pracy obniżyła się aż o 0,4 pp. kw/kw i ukształtowała się na poziomie 12,0%. Spadek stopy bezrobocia wg BAEL był jeszcze wyraźniejszy, o 0,5 pp. kw/kw sa, do a 8,7% (sa)¹⁸.

W III kw. 2014r. kontynuowana była tendencja wyraźnego spadku bezrobocia. Stopa bezrobocia wg BAEL po usunięciu efektów sezonowych ukształtowała się na poziomie 8,7% i tym samym była o 0,5 pp. niższa niż w poprzednim kwartale (Wykres nr 16). Obniżyła się również stopa bezrobocia sprawozdawana przez powiatowe urzędy pracy, która po wyeliminowaniu wahań o charakterze sezonowym wynosiła 12,0% (spadek o 0,4 pp. w porównaniu do II kw. br.).

Wykres nr 16. Stopa bezrobocia rejestrowanego i BAEL (sa)

Źródło: dane GUS, MPiPS, obliczenia NBP

W porównaniu do III kwartału ubiegłego roku wyraźnie spadła stopa bezrobocia w grupie osób

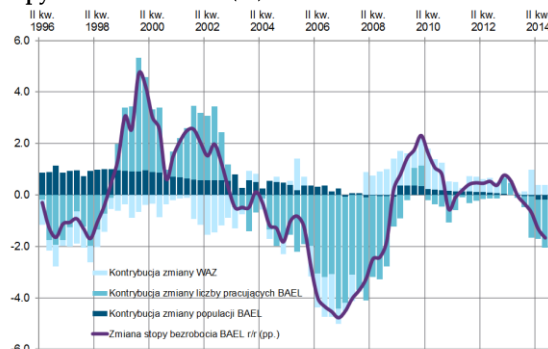
¹⁸ Usuwania czynnika sezonowego jest procedurą statystyczną obciążoną błędem ze względu na stochastyczny charakter zaburzeń. Jak wskazano w Raporcie kwartalnym w II kw 2010 (Ramka 4), dopiero gdy różnica pomiędzy kolejnymi wartościami odsezonowanymi przekracza ok. 0.5 pp, można mieć pewność dotyczącą kierunku zmian pomiędzy ostatnimi obserwacjami szeregu. W przypadku mniejszych różnic, w sensie statystycznym, te oszacowania nie wskazują na istotną zmianę stopy bezrobocia.

pomiędzy 15 a 24 rokiem życia (23,1% wobec 26,7% w III kw. 2013r.). W ujęciu kwartalnym stopa bezrobocia wśród najmłodszych uczestników rynku pracy pozostała jednak na niezmiennym poziomie.

Liczba osób bezrobotnych wg BAEL spadła w ujęciu rocznym o 273 tys. (sa), co stanowiło ok. 15% populacji osób bezrobotnych. Tak wyraźna zmiana wskazuje na przyspieszenie zapoczątkowanych w połowie 2013r. tendencji spadkowych w bezrobociu.

W ujęciu rocznym stopa bezrobocia BAEL obniżyła się o 1,7 pp., sa (Wykres nr 17). Za spadek ten odpowiedzialna była przede wszystkim zmiana liczby pracujących (wzrost o 325 tys. r/r, sa, co stanowi ok. 2% populacji pracujących). Jej kontrybucja do zmiany stopy bezrobocia wynosiła ok. – 1,9 pp.. Podobnie jak w poprzednim kwartale, do spadku stopy bezrobocia przyczyniły się także zmiany populacji BAEL (kontrybucja równa -0,2pp.). Pozytywny wpływ zmian demograficznych i zatrudnieniowych ograniczony był nieznacznie przez wzrosty współczynnika aktywności zawodowej (kontrybucja do zmian bezrobocia równa 0,4 pp.).

Wykres nr 17. Dekompozycja zmian rocznych (w pkt. proc.) stopy bezrobocia BAEL (sa)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

W III kw. 2014 r. nieznacznie (o ok. 0,8 pp.) obniżył się odsetek zarejestrowanych bezrobotnych

bez prawa do pobierania zasiłku, pozostając na relatywnie wysokim poziomie 86%.

Dane z rejestrów urzędów pracy wskazują na stabilizację liczby wyrejestrowań w ujęciu rocznym i jej łagodny wzrost w stosunku do poprzedniego kwartału (o ok. 0,6% kw/kw, sa). W III kwartale 2014r. bezrobotni wyrejestrowani z powodu podjęcia pracy stanowili 47% (dane odsezonowane) ogółu wykreśleń z rejestrów powiatowych urzędów pracy. Choć odsetek ten był nieznacznie wyższy niż w poprzednim kwartale, to obniżył się w porównaniu do analogicznego kwartału ubiegłego roku. Wśród wykreśleń z tytułu podjęcia pracy rosła rola wyrejestrowań o charakterze rynkowym (zob. Ramka nr 1).

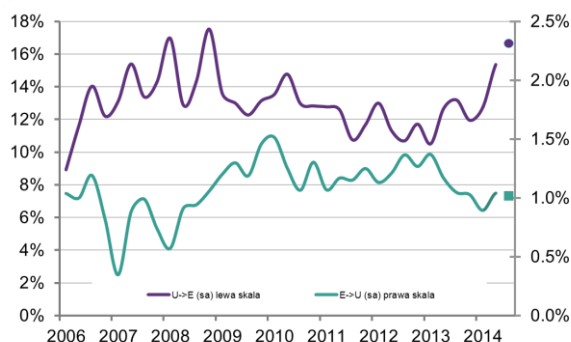
Względnej stabilizacji liczby wyrejestrowań z bezrobocia towarzyszył spadek liczby nowo zarejestrowanych bezrobotnych. Ich liczba była wyższa zarówno w ujęciu kwartalnym (spadek o 1,2% kw/kw, sa), jak i w porównaniu do III kw. ubiegłego roku (spadek o 10,1% r/r, sa). Jednocześnie miesięczne dane z rejestrów wskazują, że po usunięciu wpływu czynników sezonowych wzrosła liczba ofert pracy subsydiowanej (wzrost o 4,3% kw/kw, sa oraz o 16,4% r/r, sa) oraz liczba „rynkowych” ofert pracy (wzrost o 11,6% kw/kw, sa oraz o 39,2% r/r, sa).

Przepływy na rynku pracy

W III kw. 2014 r. prawdopodobieństwo znalezienia pracy ponownie wzrosło i osiągnęło poziom obserwowany ostatnio w okresie szczytu koniunktury 2007 roku, a prawdopodobieństwo utraty pracy pozostało na stabilnym poziomie, jednak znacznie wyższym niż w latach 2007-2008¹⁹.

Najważniejszymi przepływami decydującymi o zatrudnieniu i bezrobociu w gospodarce są przepływy związane ze znajdowaniem pracy (U->E) oraz utratą pracy (E->U). Znacznie mniejsze znaczenie miały przepływy z nieaktywności do bezrobocia lub zatrudnienia (N->E, N->U) oraz w odwrotną stronę (E->N, U->N).

Wykres nr 18. Prawdopodobieństwa przejścia osoby bezrobotnej do zatrudnienia (U->E) oraz przejścia osoby zatrudnionej do bezrobocia (E->U)

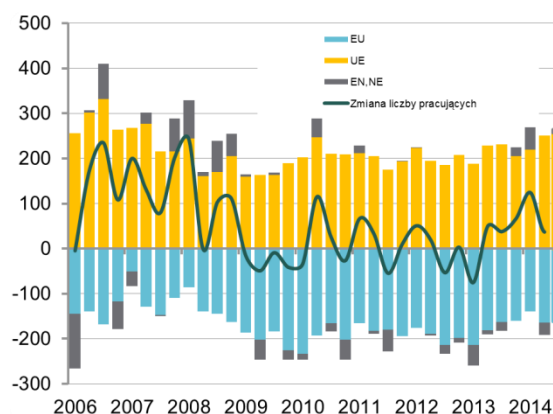

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych GUS

¹⁹ Ostatnia obserwacja odróżniająca się od reszty - przepływy w II kw. 2012 – III kw. 2013r. oszacowane na podstawie publikacji GUS i natężenia przepływów w poprzednim okresie. Spójność przepływów z danymi makro (uwzględniającymi korektę o NSP 2011) zapewniona za pomocą procedury IPF. Szerzej nt. metody zob. Aneks (pkt III). Pozostałe przepływy za okres do II kw. 2012 r. wyznaczone na podstawie mikrodanych BAEL – obserwacji tych samych osób w kolejnych kwartałach oraz korygowane w celu uzyskania zgodności z obserwacjami reprezentatywnymi dla populacji.

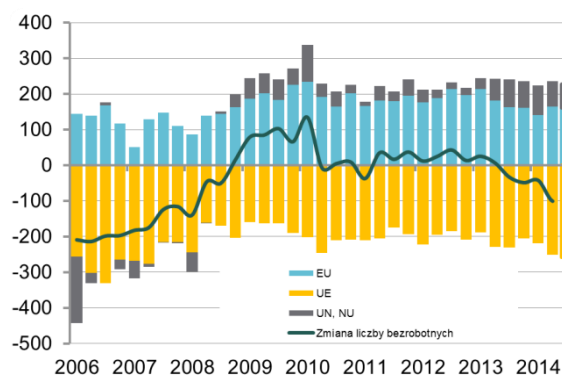
W III kw. 2014 prawdopodobieństw znalezienia pracy (Wykres nr 18) ponownie istotnie wzrosło do poziomu notowanego ostatnim razem w okresie dobrej koniunktury lat 2007-2008. Prawdopodobieństwo utraty pracy jest jednak zdecydowanie wyższe niż w tamtym okresie. Wskazuje to na stosunkowo wysoką rotację na rynku pracy. Wzrost przepływów w obu kierunkach pomiędzy bezrobociem i zatrudnieniem jest spójny ze strukturą zatrudnienia, w której dodatkowy wzrost w całości jest związany z rosnącą liczbą osób pracujących na czas określony.

Wykres nr 19. Kwartalne zmiany pracujących –przepływy (w tys. sa)

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych GUS

Wykres nr 20. Kwartalne zmiany bezrobocia –przepływy (w tys. sa)

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych GUS

Wzrost liczby pracujących był głównie efektem rosnących czwartą kwartał z rzędu przepływów

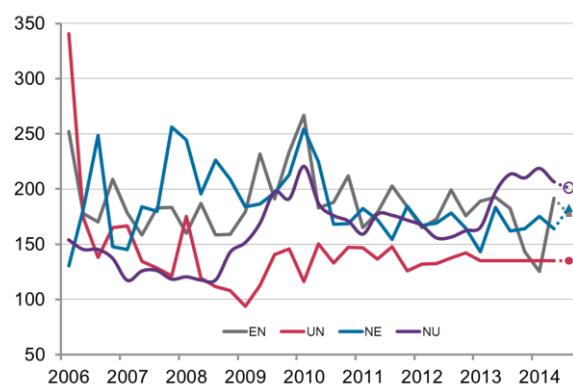
z bezrobocia do zatrudnienia przy niewielkim pozytywnym saldzie przepływów pomiędzy pracą a nieaktywnością (Wykres nr 19).

Wrastająca liczba osób bezrobotnych, które znalazły pracę (Wykres nr 20) była także głównym czynnikiem obniżającym bezrobocie, przy relatywnie stabilnym napływie do bezrobocia osób tracących pracę i wyraźnym dodatnim przepływie z nieaktywności.

Wyraźniejszy wzrost aktywności zawodowej w III kw. 2014r. (Wykres nr 21) był wynikiem niższych odpływów do nieaktywności osób do tej pory pracujących lub bezrobotnych oraz wzrostu napływów z nieaktywności do zatrudnienia.

Wykres nr 21. Kwartalne przepływy pomiędzy nieaktywnością a pracą i bezrobociem (w tys. sa)

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych GUS

Wynagrodzenia, wydajność i koszty pracy

W III kw. 2014 r. roczna dynamika wynagrodzeń w całej gospodarce nie zmieniła się, przy czym wyraźnie hamowało ją obniżenie dynamiki płac w SP (górnictwo) oraz niska dynamika płac w edukacji. Dynamika ULC wzrosła ze względu na spadającą wydajność pracy.

1. Wynagrodzenia

Dynamika wynagrodzeń w gospodarce w III kw. 2014 r. nie zmieniła się w stosunku do II kw. 2014 r. i wyniosła 3,5% r/r. Do ustabilizowania się dynamiki wynagrodzeń w GN przyczyniło się przede wszystkim obniżenie dynamiki płac w sektorze przedsiębiorstw (do 3,3% r/r wobec 4,1% r/r w II kw. 2014 r.) głównie na skutek spadku dynamiki wynagrodzeń w górnictwie oraz produkcji koksu i produktów rafinacji ropy naftowej. Dynamika wynagrodzeń w SP znów ukształtowała się poniżej dynamiki płac w całej gospodarce, w dużym stopniu na skutek niższego niż rok wcześniej tempa wzrostu płac w górnictwie. Znacznie obniżyła się również dynamika wynagrodzeń w edukacji (do 1,3% r/r wobec 3,2% r/r w II kw. 2014 r.) co można wiązać z efektem wysokiej bazy wynikającym z jednorazowych wypłat rok wcześniej (Tabela nr 1).

W III kw. 2014 r. na skutek dalszego spadku inflacji mierzonej CPI (do -0,3% r/r z 0,3% r/r w II kw. 2014 r.) dynamika przeciętnych wynagrodzeń w gospodarce w ujęciu realnym wzrosła i wyniosła 3,9% r/r wobec 3,2% r/r w II kw. 2014 r.

W stosunku do III kw. 2014 r. plany podniesienia wynagrodzeń na IV kw. 2014 r. zadeklarowało nieznacznie więcej przedsiębiorców ankietowanych w ramach SM NBP (14,0% po korekcie se-

zonowej, tj. o 0,1 pp. więcej niż w poprzednim kwartale).²⁰

Tabela nr 1. Dynamika wynagrodzeń w gospodarce i jej sekcjach r/r (zgodne z PKD 2007)

	2011		2012				2013				2014		
	3q	4q	1q	2q	3q	4q	1q	2q	3q	4q	1q	2q	3q
Gospodarka*	6.6	4.3	5.2	3.9	2.8	2.9	2.6	3.3	4.0	3.6	4.2	3.5	3.5
Rolnictwo	14.9	7.8	17.3	13.0	0.9	2.2	2.2	2.3	4.6	0.1	4.6	2.3	2.5
Sektor przedsiębiorstw	6.1	4.6	5.3	3.0	2.7	2.8	2.1	2.9	3.3	3.3	4.2	4.1	3.3
Usługi finansowe	4.8	4.5	2.5	6.5	0.0	3.8	-0.7	0.4	3.2	9.2	6.4	0.3	4.9
Nauka i technika	7.6	0.4	3.2	1.6	0.9	2.0	4.0	4.8	3.9	4.4	2.8	3.5	3.6
Administracja	6.9	1.8	3.4	1.3	0.6	1.5	2.9	3.2	3.5	2.0	2.5	3.7	3.0
Edukacja	7.2	5.5	6.0	4.8	5.3	3.0	2.2	4.3	6.0	3.9	3.8	3.2	1.3
Ochrona zdrowia	2.7	2.1	2.8	2.6	1.8	3.0	2.5	2.0	2.3	3.5	2.1	2.5	3.4
Mikropodmioty i reszta GN**	7.3	2.8	3.5	3.4	-0.3	0.5	5.7	8.9	10.6	5.0	7.4	2.9	8.9

*Dane dla pełnej zbiorowości;

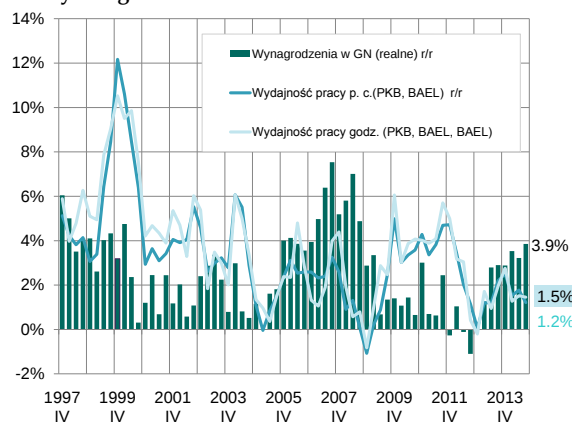
** Kolorem czerwonym oznaczono szacunki IE.

2. Wydajność

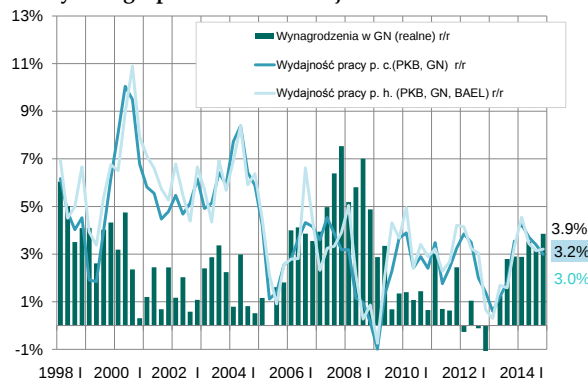
Dynamika wydajności pracy w przypadku rachunku opartego na danych BAEL w III kw. 2014 r. obniżyła się na skutek wzrostu dynamiki liczby pracujących przy spadku dynamiki PKB i liczona na jednego zatrudnionego (p.c.) wyniosła 1,2% r/r (wobec 1,8% r/r w II kw. 2014 r.) (Wykres nr 22). W dalszym ciągu tempo wzrostu wydajności utrzymuje się poniżej tempa wzrostu płac realnych. Dynamika wydajności liczona na godzinę pracy nie zmieniła się w stosunku do II kw. 2014 r. i wyniosła 1,5% r/r. Była ona również niższa od dynamiki płac realnych.

W przypadku rachunku opartego na danych z GN (Wykres nr 23) w III kw. 2014 dynamika wydajności pracy w ujęciu p.c. obniżyła się i wyniosła 3,0% r/r (wobec 3,4% r/r w II kw. 2014 r.) Natomiast w ujęciu godzinowym dynamika wydajności pracy nieznacznie wzrosła i wyniosła 3,2% r/r (wobec 3,1% r/r w II kw. 2014 r.).

²⁰ „Szybki Monitoring NBP”, NBP, październik 2014.

Wykres nr 22. Zmiany wydajności pracy a wzrost płac realnych wg BAEL²¹

Źródło: GUS, obliczenia NBP.

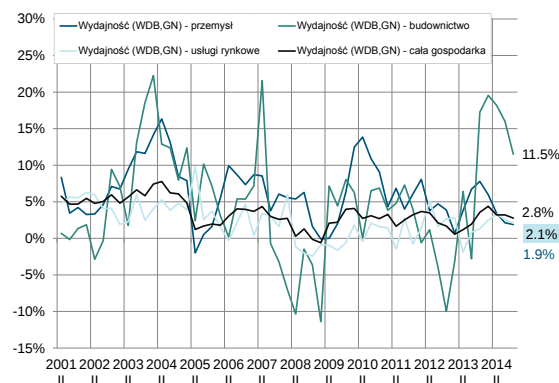
Wykres nr 23. Zmiany wydajności pracy a wzrost płac realnych w gospodarce narodowej

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

Analiza produktywności pracy w ujęciu branżowym prowadzi do wniosku, iż w stosunku do II kw. 2014 r. nastąpił spadek dynamiki wydajności pracy w budownictwie na skutek obniżenia się dynamiki wartości dodanej brutto przy stosunkowo mniejszym spadku dynamiki zatrudnienia. W przypadku przemysłu nastąpił nieznaczny spadek wydajności na skutek wzrostu dynamiki zatrudnienia przy jednoczesnym spadku dyna-

miki wartości dodanej brutto. Również w usługach rynkowych wydajność obniżyła się w stosunku do II kw. 2014 r. na skutek spadku dynamiki wartości dodanej brutto przy wzroście dynamiki zatrudnienia (Wykres nr 24)²².

Wg wyników Szybkiego Monitoringu NBP w III kw. 2014 r. relacja pomiędzy wzrostem wynagrodzeń i wzrostem wydajności pracy nieznacznie pogorszyła się – zmniejszył się odsetek firm, w których wydajność rosła szybciej niż wynagrodzenia. W dalszym ciągu utrzymuje się jednak zdecydowana przewaga tej grupy przedsiębiorstw nad przedsiębiorstwami, w których wydajność nie nadążała za płacami.

Wykres nr 24. Zmiany r/r wydajności w sekcjach GN

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

3. Jednostkowe koszty pracy (ULC)

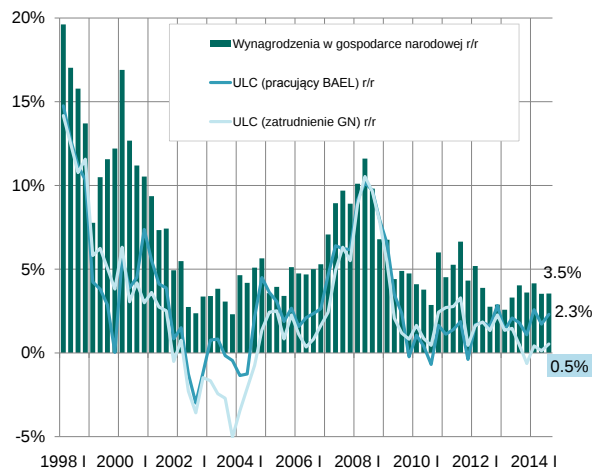
Dynamika jednostkowych kosztów pracy (przy pomiarze na podstawie BAEL) w III kw. 2014 r. wzrosła i wyniosła 2,3% r/r (wobec 1,7% r/r w II kw. 2014 r.) na skutek spadku wydajności przy braku zmian dynamiki płac. W dalszym ciągu dynamika ULC r/r, kształtuje się powyżej średniej liczonej od połowy 2009 r.

Dynamika jednostkowych kosztów pracy na podstawie informacji o liczbie pracujących w GN również wzrosła i wyniosła 0,5% r/r (wobec 0,1% r/r w II kw. 2014 r.) (Wykres nr 25).

²¹ Do kalkulacji tempa wzrostu wydajności pracy na zatrudnionego (p.c.) wykorzystano realną dynamikę PKB oraz dynamikę liczby pracujących wg BAEL. W przypadku wydajności godzinowej (p.h.) posłużono się realnym tempem wzrostu PKB oraz dynamiką łącznie przepracowanego czasu, stanowiącego iloczyn liczby pracujących wg BAEL oraz przeciętnej przepracowanej liczby godzin w tygodniu wg BAEL.

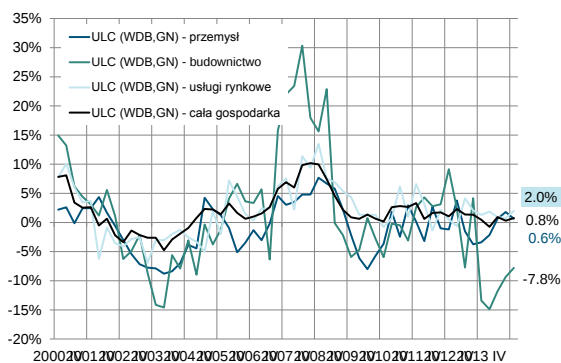
²² W przypadku analizy po sektorach do wyliczenia zmian w wydajności i ULC użyto wartości dodanej brutto (WDB).

Wykres nr 25. Wzrost ULC a wzrost płac nominalnych w gospodarce narodowej

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

Wykres nr 26. Wzrost ULC w sekcjach GN

Źródło: GUS, obliczenia NBP.

sunkowo mniejszym spadku dynamiki wynagrodzeń. Również w usługach rynkowych dynamika jednostkowych kosztów pracy wzrosła na skutek wzrostu dynamiki wynagrodzeń przy spadku wydajności pracy (Wykres nr 26). W przypadku przemysłu dynamika jednostkowych kosztów pracy obniżyła się na skutek spadku dynamiki wynagrodzeń przy stosunkowo mniejszym spadku dynamiki wydajności.

W III kw. 2014 r. nastąpił wzrost ULC w budownictwie na skutek spadku wydajności przy sto-

Rynek pracy w Polsce na tle wybranych krajów

Sytuacja na rynku pracy w UE stopniowo poprawia się: rośnie stopa zatrudnienia a stopa bezrobocia ustabilizowała się. Jednocześnie, silniejsza poprawa następuje w USA.

Omówione w poprzedniej części notatki dane wskazują, że w III kw. 2014 r. dynamika liczby pracujących BAEL w Polsce wzrosła i wyniosła 2,1% r/r (sa) (wobec 1,7% r/r w II kw. 2014 r. i 1,8% r/r w I kw. 2014 r.)²³.

W skali całej UE dynamika roczna zatrudnienia w II kw. 2014 r. wzrosła drugi kwartał z rzędu i wyniosła 0,7% r/r (wobec 0,6% r/r w I kw. 2014 r.). W ujęciu kwartalnym dynamika zatrudnienia w UE w II kw. 2014 r. kontynuowała powolny trend wzrostowy i wyniosła 0,3% kw/kw (wobec 0,2% kw/kw w I kw. 2014). Natomiast w ujęciu sektorowym dynamika zatrudnienia wzrosła zarówno w usługach (1,2% r/r w II kw. 2014 r. wobec 0,4% r/r w I kw. 2014 r.) jaki w przemyśle (0,2% r/r w II kw. 2014 r. wobec 0,1% r/r w I kw. 2014 r.) oraz w budownictwie (-0,5% r/r w II kw. 2014 r. wobec -0,9% r/r w I kw. 2014 r.).

Stopa bezrobocia zharmonizowanego w Polsce w dalszym ciągu obniża się i w październiku 2014 r. wyniosła 8,3% (wobec 8,5% we wrześniu 2014 r. i 8,6% w sierpniu 2014 r.). W UE stopa bezrobocia w ostatnich miesiącach ustabilizowała się na stosunkowo wysokim poziomie – w październiku 2014 r. stopa bezrobocia wyniosła 10,0%.

Według danych Eurostatu dynamika kosztów pracy²⁴ w sferze rynkowej w Polsce nie zmieniła się w II kw. 2014 r. i wyniosła 5,0% r/r. Przeciętna dynamika kosztów pracy w sferze rynkowej w UE w II kw. 2014 r. wzrosła do 1,4% r/r (wobec 1,2% r/r w I kw. 2014 r.).

Rozbieżności pomiędzy poszczególnymi krajami członkowskimi UE stopniowo się zmniejszają, lecz w dalszym ciągu są bardzo wysokie. Z jednej strony niektóre kraje cechują się dodatnią dynamiką zatrudnienia oraz historycznie niską stopą bezrobocia (Austria, Niemcy). Z drugiej strony część krajów członkowskich charakteryzuje się wciąż ujemną dynamiką zatrudnienia oraz wysokimi, choć stopniowo malejącymi stopami bezrobocia (Hiszpania, Grecja, Cypr). Stopniowemu zmniejszeniu ulegają różnice w stopach bezrobocia wśród osób w grupie wieku 15-24 lata, choć wciąż są one bardzo wysokie: niektóre kraje (Austria, Niemcy) cechują się stopą bezrobocia dla tej grupy wieku poniżej 10%. Natomiast w przypadku Hiszpanii i Grecji stopa ta jest bliska 50%. W dalszym ciągu widoczne różnice występują w przypadku długotrwałego bezrobocia (powyżej 12 miesięcy): w takich krajach jak Austria i Niemcy odsetek osób długotrwale bezrobotnych nie przekracza 2,3% aktywnych zawodowo. Natomiast w przypadku Hiszpanii i Grecji odsetek ten wynosi odpowiednio 12,9% i 19,9%.

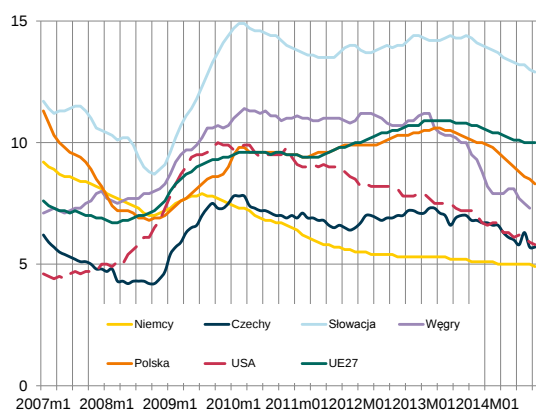
---

²³ Dane dla Polski publikowane przez Eurostat nie zostały skorygowane ze względu na rewizję po NSP 2011 i od III kw. 2012 roku nie są porównywalne z wcześniejszymi publikacjami.

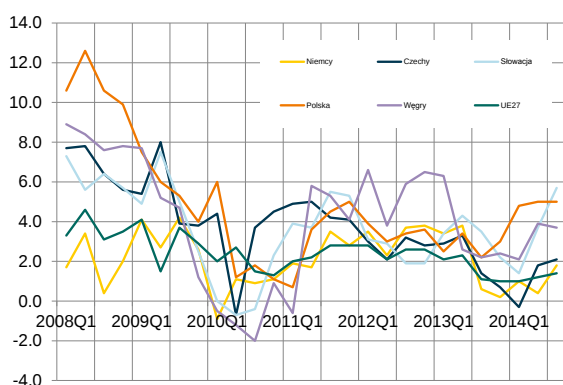
²⁴ Koszty pracy obejmują płacowe i pozapłacowe składniki wynagrodzeń wraz ze składkami oraz podatkami (z pominięciem transferów powiększających wynagrodzenia). Koszty dotyczą sfery rynkowej gospodarki – tzn. z pominięciem usług.

Wykres nr 27. Zharmonizowana stopa bezrobocia w wybranych krajach

Źródło: Eurostat.

Wykres nr 28. Indeks kosztów pracy dla sfery rynkowej gospodarki (r/r, odsezonowany i skorygowany o liczbę dni pracy)

Źródło: Eurostat.

Kilka czynników może wskazywać na poprawę sytuacji na rynku pracy w skali całej UE w III kw. 2014 r. W dalszym ciągu na dodatnich poziomach utrzymuje się dynamika liczby godzin pracy przepracowanych przez pracowników agencji pracy tymczasowej - w całej UE dynamika ta we wrześniu 2014 r. wyniosła 1,1% r/r (wobec 5,6% r/r w sierpniu 2014 r. i 2,7% r/r w lipcu 2014 r.).²⁵ Jednocześnie oczekiwania dotyczące zatrudnienia w budownictwie i usługach ustabilizowały się²⁶. Nastąpił jednak dalszy nieznaczny

spadek oczekiwań dotyczących zatrudnienia w przemyśle. Natomiast w przypadku planowanych zmian zatrudnienia, ponownie dominuje destrukcja miejsc pracy nad ich kreacją.²⁷

Na tle UE pozytywnie wyróżniają się Stany Zjednoczone, w których stopa bezrobocia w dalszym ciągu maleje, głównie na skutek wzrostu zatrudnienia (w listopadzie 2014 r. stopa bezrobocia wyniosła 5,8% wobec 5,8% w październiku i 5,9% we wrześniu 2014 r.). Jednocześnie współczynnik aktywności zawodowej utrzymuje się na stabilnym poziomie – w listopadzie 2014 r. wyniósł 62,8% (wobec 62,8% w październiku i 62,7% we wrześniu 2014 r.).

Kraje regionu Europy Śr.-Wsch. (Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Słowacja, Węgry) są mniej zróżnicowane pod względem sytuacji na rynkach pracy od krajów UE ogółem. Wciąż wysoka stopa bezrobocia utrzymuje się na Słowacji, choć stopniowo obniża się przy jednoczesnym wzroście dynamiki zatrudnienia. W Estonii, na Litwie i na Łotwie stopa bezrobocia ustabilizowała się. Najniższe bezrobocie w Europie Środkowej występuje w Czechach (Wykres nr 27).

Dynamika kosztów pracy w sferze rynkowej w krajach regionu Europy Śr.-Wsch. w II kw. 2014 r. wzrosła i w dalszym ciągu była zdecydowanie wyższa od przeciętnej dla całej UE (Wykres nr 28). Najwyższa dynamika kosztów pracy występowała na Słowacji i wyniosła 5,7% r/r.

²⁵ „Eurociett Agency Work Business Indicator November 2014”.

²⁶ „European Business Cycle Indicators 3rd quarter 2014”

²⁷ „European Restructuring Monitor quarterly October 2014”.

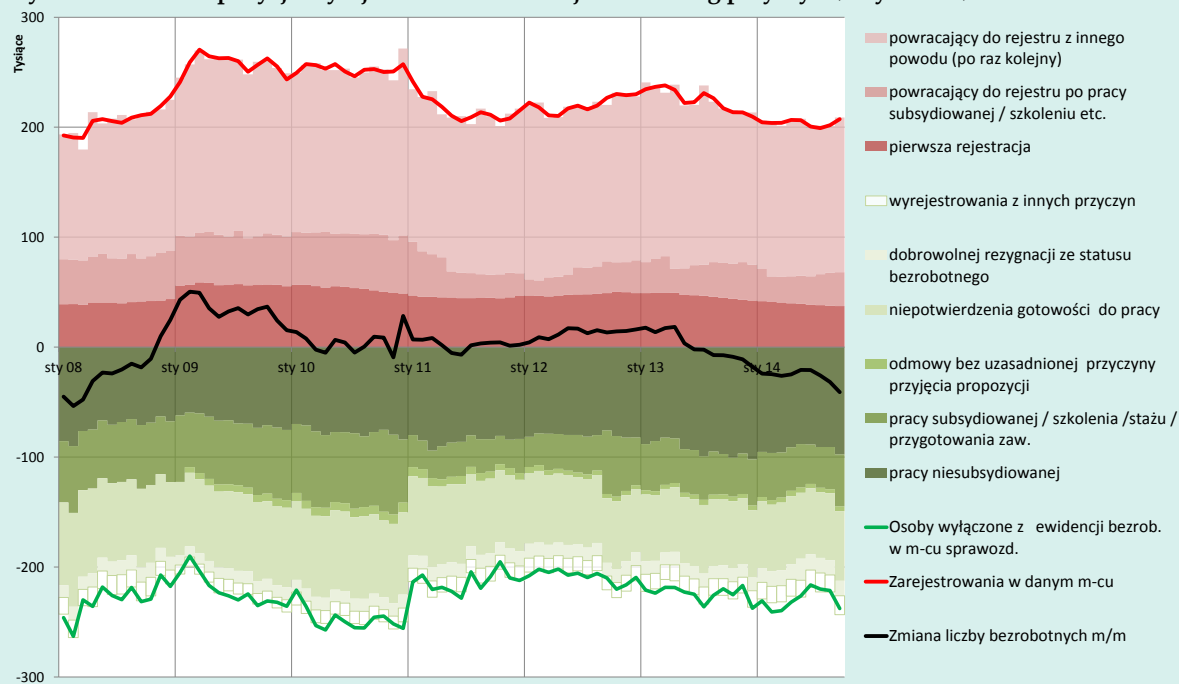
Analizy pogłębione

Ramka 1. Jak interpretować zmiany w rejestrze bezrobotnych?

Od połowy 2013 r. obserwowana jest powolna, ale systematyczna poprawa sytuacji na rynku pracy, widoczna we wszystkich miarach zatrudnienia i bezrobocia. Obejmuje ona również spadek stopy bezrobocia oraz liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy (UP). Łagodna tendencja spadkowa tej miary wynika ze zmian dokonujących się zarówno po stronie napływów do bezrobocia, jak i wyrejestrowań. Dekompozycja przepływów opartych na rejestrze pokazuje, że powolna redukcja skali bezrobocia związana jest głównie ze wzrostem liczby wyrejestrowań z powodu podjęcia pracy niesubsydiowanej, a w nieco mniejszym stopniu również z sukcesywnym zmniejszaniem się liczby osób rejestrujących się w UP po raz pierwszy. Analiza wskazuje również na rosnący problem bezrobocia długookresowego.

Z punktu widzenia analiz rynku pracy kluczowe wydaje się wyjaśnienie, co jest źródłem obserwowanych od ponad roku spadków bezrobocia. Jest to możliwe dzięki dekompozycji napływów i odpływów do i z rejestru bezrobotnych. Dekompozycja przepływów wg przyczyn zmiany statusu danej osoby na rynku pracy wskazuje z jednej strony na istotne zwiększenie liczby wyrejestrowań z powodu podejmowania zatrudnienia niesubsydiowanego, z drugiej zaś na kontynuację łagodnej tendencji spadkowej liczby osób zarejestrowanych w UP po raz pierwszy (Wykres R1).

Wykres R1. Dekompozycja wyrejestrowań oraz zarejestrowań wg przyczyn (w tys. osób)*.

* Rejestracje oznaczono na wykresie kolorem czerwonym, wyrejestrowania kolorem zielonym.

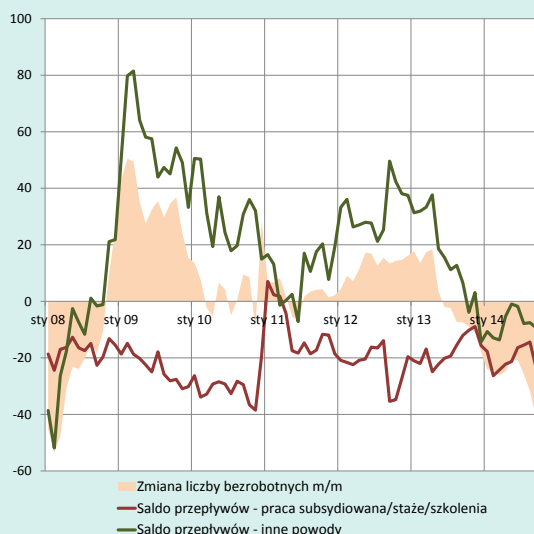
Źródło: obliczenia NBP na podstawie danych MPiPS.

Począwszy od 2009 r. wśród bezrobotnych opuszczających rejestr systematycznie rośnie udział osób wyrejestrowujących się z powodu **podjęcia zatrudnienia** (aktualnie ok. 49%, por. Wykres R3). O ile w latach 2009-2011 saldo napływów i odpływów do/z rejestrów z powodu podjęcia zatrudnienia subsy-

diowanego lub innej formy wsparcia (np. stażu, szkolenia zawodowego, pracy społecznie użytecznej lub indywidualnego programu zatrudnienia) praktycznie przez cały ten okres obniżało się (tj. ubywało bezrobotnych), o tyle począwszy od stycznia 2011 r., kiedy radykalnie ograniczono wysokość środków z Funduszu Pracy przeznaczonych na aktywizację, saldo to jest relatywnie stabilne i oscyluje wokół -20 tys. (Wykres R2). Tym samym w trakcie ostatnich dwóch lat o tendencji spadkowej liczby bezrobotnych w rejestrach decydowało głównie malejące saldo bezrobotnych znajdujących się poza wspomnianymi programami wsparcia, a proces miał w znacznym stopniu charakter „rynkowy”.

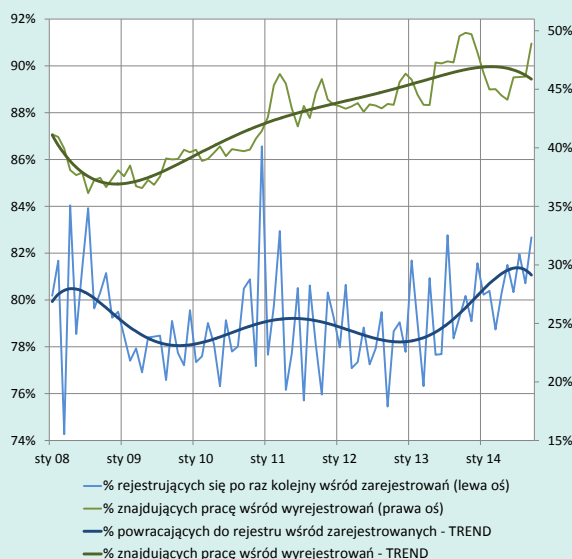
Wśród wyrejestrowań niespełna 1/3 stanowią wyłączenia z rejestrów z powodu **niepotwierdzenia gotowości do podjęcia zatrudnienia**. Po okresie wyraźnej tendencji spadkowej w latach 2012-2013, od początku br. ich odsetek ponownie zaczyna rosnąć, co wraz z rosnącym udziałem osób **dobrowolnie rezygnujących ze statusu bezrobotnego** (we wrześniu br. 5,7%, por. Wykres R4) może świadczyć o tym, że wraz z poprawą sytuacji na rynku pracy osobom bezrobotnym zarejestrowanym w UP mniej zależy na utrzymaniu statusu bezrobotnego. Częściowo za wzrost może być jednak odpowiedzialny efekt zniechęcenia rosnącej grupy długotrwale bezrobotnych (tj. rejestrujących się po raz kolejny, por. Wykres R3), jak również zmiany w regulacjach dot. funkcjonowania UP²⁸. W szczególności zmiany w przepisach mogły mieć wpływ na skokowe zwiększenie liczby dobrowolnych rezygnacji ze statusu bezrobotnego, których liczba w maju 2014 r. wzrosła o 64% r/r.

Wykres R2. Dekompozycja zmian liczby bezrobotnych na część „rynkową” i „nierynkową”

Źródło: obliczenia NBP na podstawie danych MPiPS.

Wykres R3. Mierniki efektywności przepływów wg rejestrów.

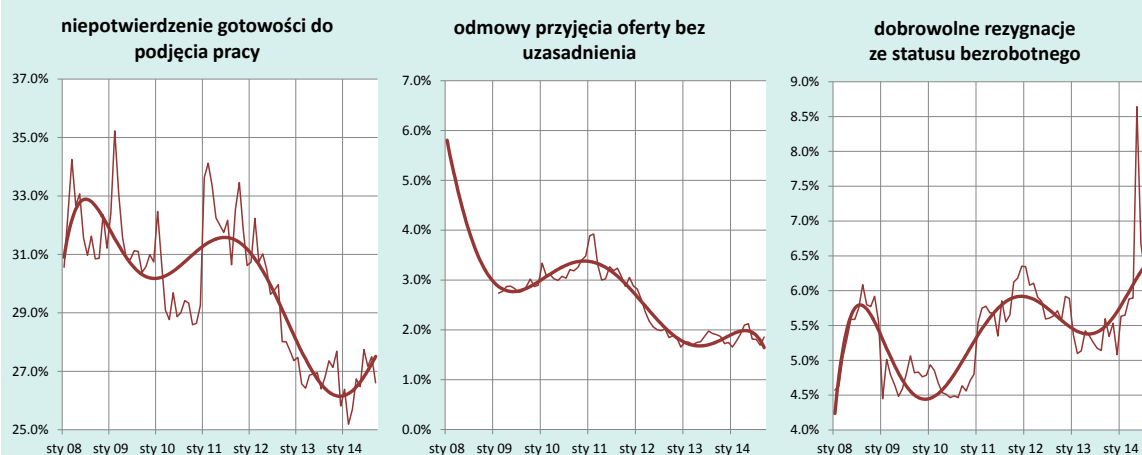

W strukturze **napływów do bezrobocia** zdecydowanie największą część stanowią bezrobotni, którzy na swojej ścieżce zawodowej przynajmniej raz doświadczyli epizodu bezrobocia. Udział tej kategorii bezrobotnych w latach 2008-2014 wahał się pomiędzy 75-85%. Wzrastał przy tym w okresach szybszego wzrostu gospodarczego i zmniejszał się w czasie spowolnienia (Wykres R3). Może to wynikać z różnicy w zdolności dostosowania się do zmian koniunkturalnych pomiędzy bezrobotnymi „krótkookresowymi” (tu: rejestrującymi się po raz pierwszy) a „długookresowymi” (tu: rejestrującymi się po raz kolejny). Jak wskazują badania, długotrwale bezrobotni charakteryzują się nie tylko o ok. 20-40%

²⁸ Zgodnie z nowelizacją Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która weszła w życie 27 maja 2014 r., bezrobotni z grupy trzeciej tj. najbardziej oddalonych od rynku pracy, którzy odmówią udziału w realizacji Programu Aktywizacji i Integracji (PAI) bądź go przerwą automatycznie tracą status bezrobotnego, podobnie jest w przypadku osób, które odmówią przypisania do jednego z trzech profili.

niższym prawdopodobieństwem znalezienia zatrudnienia, ale również zawierają z pracodawcami przeciętnie krótsze kontrakty, jak również częściej trafiają do grupy biernych zawodowo (Krueger et al., 2014). Udział rejestrujących się po raz kolejny może zatem stanowić swego rodzaju miernik uporczywości bezrobocia, a jego wzrost w trakcie ostatnich dwóch lat świadczy o rosnącej skali występowania bezrobocia długotrwałego. Dalsze utrzymywanie się podwyższonej wartości tego wskaźnika może sugerować trwałe podniesienie liczby osób, które znalazły się w pułapce bezrobocia.

Wykres R4. Wyłączenia z rejestru z powodu niepotwierdzenia gotowości do pracy, odmowy przyjęcia oferty lub dobrowolnej rezygnacji ze statusu bezrobotnego (w % wyrejestrowań ogółem).

Źródło: obliczenia NBP na podstawie danych MPiPS.

Literatura:

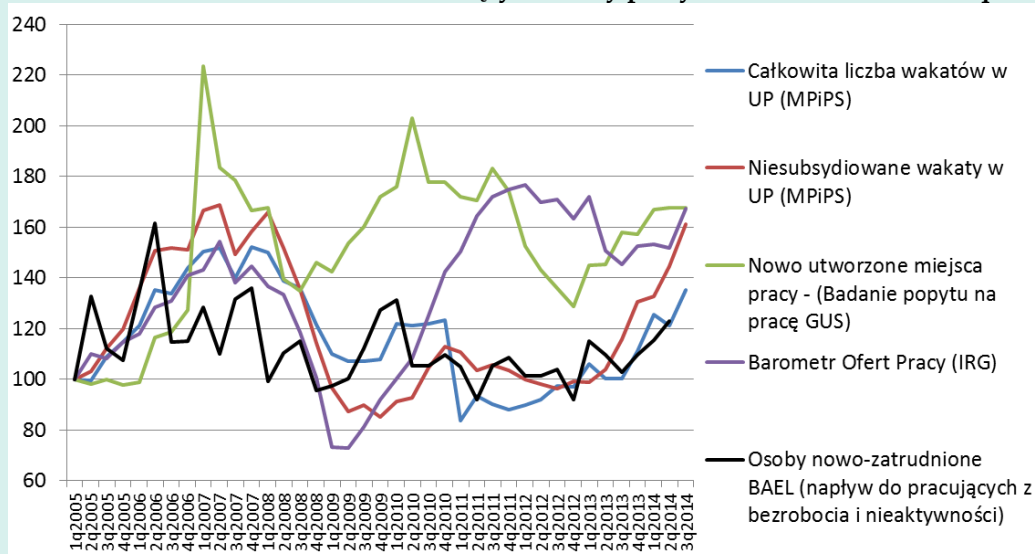
A. Krueger, J. Cramer, D. Cho (2014), *Are the Long-Term Unemployed on the Margins of the Labor Market?* Brookings Papers on Economic Activity | Spring 2014 Conference.

Ramka 2. Na ile wzrost liczby wakatów w UP odzwierciedla popyt na pracę w gospodarce?

Od połowy 2013 roku wyraźnie rośnie liczba ofert niesubsydiowanych pracy w urzędach pracy. Porównanie z innymi źródłami danych wskazuje, że główną przyczyną tego zjawiska był wzrastający popyt na pracę, choć relatywnie wysoką dynamikę wzrostu rejestracji wakatów w UP może tłumaczyć także wzrost udziału wakatów zarejestrowanych w UP do całkowitej liczby wolnych miejsc pracy w gospodarce.

W ostatnich miesiącach szybko wrastająca liczba ofert w urzędach pracy doprowadziła do osiągnięcia poziomu tego wskaźnika obserwowanego w szczytowym okresie koniunktury lat 2006-2007, przy wyraźnie niższym, niż obserwowany w tamtym okresie, wzroście PKB. Porównanie tendencji wskaźników z UP z innymi dostępnymi danymi (Wykres R2.1) wskazuje, że istotnie począwszy od połowy 2013 roku obserwowany jest wzrost popytu na pracę przejawiający się większą liczbą nowo utworzonych miejsc pracy oraz ofert, które pojawiają się na rynku pracy. W tym samym okresie wzrastała także liczba osób napływających do zatrudnienia z bezrobocia i nieaktywności. Warto jednak zauważyć, że skala wzrostu ofert pracy niesubsydiowanej w urzędach (od 1q2013 do 3q2014 wzrost wyniósł ok. 60%) jest zdecydowanie wyższa niż obserwacje z innych źródeł oraz w porównaniu ze wzrostem całkowitej liczby ofert w urzędach pracy.

Wykres R2.1. Porównanie wskaźników mierzących oferty pracy i nowe zatrudnienie (1q2005=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, IRG SGH oraz MPiPS.

Według corocznych badań przedsiębiorstw NBP (raport BARP 2014, s. 34) w 2013 roku wzrósł odsetek firm, które poszukiwały pracowników poprzez urzędy pracy. W 2010 roku do urzędów pracy skierowano 10,3% wolnych miejsc pracy, w 2012 roku już 11,8%, natomiast w 2013 roku wskaźnik ten wyniósł już 13,8%. Oznacza to, że nawet gdyby liczba wakatów utrzymywała się na zbliżonym poziomie, to ich liczba zgłaszana do UP powinna być w 2013 roku wyższa o 17% w porównaniu z 2012 rokiem. W rzeczywistości pod koniec 2013 roku wzrost liczby miejsc pracy zgłoszonych do urzędów sięgnął około 32%. Oznacza to, że choć istotną część znacznego przyspieszenia wzrostu liczby nowych miejsc pracy w UP można wytłumaczyć poprawiającą się koniunkturą, to wzrost częstotliwości rejestracji miał również duże znaczenie.

Aneks: terminy i definicje

Ze względu na złożoność i wieloaspektowość oraz charakter zjawisk analizowanych w ramach rynku pracy, w statystyce wykorzystuje się różne źródła danych, m.in. sprawozdawczość przedsiębiorstw, badania ankietowe czy dane z urzędów pracy. Niestety, relatywnie często zdarza się, że różne zmienne, pochodzących z różnych źródeł, mają takie same nazwy, np. samych podstawowych kategorii osób pracujących można wskazać kilka. Ponadto, każde źródło, ze względu na sposób gromadzenia danych pokazuje tylko fragment interesującego zjawiska. Najczęściej nie można wskazać jednego, najlepszego, szeregu czy źródła danych; dla uzyskania pełnego obrazu konieczne jest połączenie informacji z różnych zbiorów. W odpowiednich sekcjach zestawiane są różne dane ze wskazaniem źródeł wskazując, wszędzie gdzie to możliwe, źródła danych. Poniżej zestawiono najważniejsze informacje o danych wykorzystanych w poszczególnych sekcjach.

Dynamiki roczne oraz dynamiki kwartalne szacowane są zawsze na danych odsezonowanych. Odsezonowanie przeprowadzane jest metodą TRAMO/Seats z uwzględnieniem liczby dni pracujących.

Kontrybucje do zmian szacowane są jako iloczyn udziału danej grupy/zmiennej w populacji w danym kwartale oraz dynamiki (kwartalnej lub rocznej) dla tej grupy/zmiennej.

$$\text{Kontrybucja}_{i,t} = \alpha_{i,t} \bullet \Delta x_{i,t}$$

PRACUJĄCY I POPYT NA PRACĘ

Pracujący wg BAEL – liczba pracujących na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. Pracujący w badaniu to osoba, która w tygodniu poprzedzającym badanie przynajmniej 1 godzinę wykonywała pracę przynoszącą zarobek, miała pracę lecz jej nie wykonywała ze względu na urlop, chorobę itp., lub pomagała nieodpłatnie w rodzinnej działalności gospodarczej. Badanie obejmuje osoby w wieku 15 lat i więcej mieszkające w gospodarstwach domowych przebywające w kraju, lub nieobecne nie dłużej niż 3 miesiące. Dane kwartalne.

Pracujący w GN – liczba pracujących w gospodarce narodowej poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie i jednostkami budżetowymi prowadzącymi działalność w zakresie obrony narodowej oraz bezpieczeństwa publicznego. Badanie obejmuje osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, prowadzących działalność gospodarczą łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin, wykonujących pracę nakładczą, agentów i zatrudniane przez nich osoby oraz członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Dane kwartalne; stan na koniec okresu sprawozdawczego.

Pracujący w sektorze przedsiębiorstw (SP) – liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw ograniczonym do podmiotów zatrudniających powyżej 9 osób. Sektor przedsiębiorstw tworzą podmioty których podstawową działalnością jest wytwarzanie wyrobów i usług niefinansowych. Mogą to być osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą z liczbą pracujących powyżej 9 osób, z wyłączeniem rolnictwa. Dane nie obejmują podmiotów prowadzących działalności naukowej, edukacji, administracji publicznej i obrony narodowej oraz opieki zdrowotnej.

Samozatrudnieni (pracujący na własny rachunek) – osoby prowadzące działalność gospodarczą lub właściele indywidualnych gospodarstw rolnych, czerpiących dochód z pracy w gospodarstwie. Dane na podstawie BAEL.

Wskaźnik rynku pracy (BIEC) – wskaźnik wyprzedzający dla wielkości bezrobocia przygotowywany przez Biuro Inwestycji i Cykli ekonomicznych.

W przeciwieństwie do danych BAEL, dane GUS opisujące liczbę zatrudnionych oraz pracujących w sektorze przedsiębiorstw (SP), jak również w gospodarce narodowej (GN) dotyczą wyłącznie podmiotów zatrudniających powyżej 9 osób tj. bez mikro-podmiotów. Ponadto wyłączają rolników indywidualnych oraz pracujących w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Wg BAEL pracującym jest każda osoba, która w ostatnim tygodniu (licząc od daty wywiadu) przepracowała przynajmniej 1 godzinę, zaś wg GN oraz w SP liczba pracujących przeliczana jest na pełne etaty.

PODAŻ PRACY I BEZROBOCIE

Bezrobotni wg BAEL – osoby w wieku 15 lat i więcej nie pracujące w poprzednim tygodniu, ale aktywnie poszukujące pracy i będące w stanie ją podjąć. Do bezrobotnych nie zalicza się kształcących się w systemie szkolnictwa w trybie dziennym. Dane kwartalne.

Bezrobotni zarejestrowani – liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne w Urzędach Pracy. Dane miesięczne; stan na koniec miesiąca.

Aktywni zawodowo (podaż pracy) – pracujący wg BAEL oraz bezrobotni wg BAEL łącznie. Dane kwartalne.

Stopa bezrobocia wg BAEL – udział bezrobotnych wg BAEL w aktywnych zawodowo. Dane kwartalne.

Stopa bezrobocia rejestrowanego – udział zarejestrowanych bezrobotnych w cywilnej ludności aktywnej zawodowo. Cywilna ludność aktywna zawodowo to, prawdopodobnie, łącznie bezrobotni zarejestrowani oraz pracujący na podstawie sprawozdawczości przedsiębiorstw. Dane miesięczne.

Populacja BAEL (populacja ogółem) – populacja osób w wieku 15 lat i więcej będących członkami gospodarstw domowych, przebywających w gospodarstwach w Polsce lub nieobecnych nie dłużej niż 3 miesiące. W praktyce jest to populacja Polski, pomniejszona o dzieci oraz osoby zamieszkujące w gospodarstwach zbiorowych (hotele pracownicze, internaty, siły zbrojne, itp.) lub w systemie skoszarowanym oraz osoby przebywające za granicą dłużej niż 3 miesiące. Dane kwartalne.

Aktywność zawodowa (współczynnik aktywności zawodowej) – udział aktywnych zawodowo w populacji BAEL. Dane kwartalne.

Wskaźnik zatrudnienia – udział pracujących wg BAEL w populacji BAEL.

PRZEPŁYWY NA RYNKU PRACY I DOPASOWANIA STRUKTURALNE

Dane o kwartalnych przepływach na rynku pracy pochodzą z BAEL. Przepływy pomiędzy stanami na rynku pracy oparte są na obserwacjach statusu na rynku pracy tych samych osób w dwóch kolejnych kwartałach. Osoby, które w kwartale poprzednim pracowały, a w bieżącym były bezrobotne doświadczyły przepływu z zatrudnienia do bezrobocia (E->U). Analogicznie, osoby, które w kwartale poprzednim były bezrobotne, a w bieżącym pracowały doświadczyły przepływu z bezrobocia do zatrudnienia (U->E). Ze względu na metodologię oraz wykruszanie się panelu, dane te odbiegają od danych makro reprezentatywnych dla całej populacji. Dla zachowania spójności danych o przepływach pochodzących z obserwacji tych samych osób w dwóch kolejnych kwartałach w ankiecie BAEL z publikowanymi przez GUS danymi zagregowanymi, w których wyniki są ważone, użyty został algorytm iteracyjny (*Iterative Proportional Fitting*).

WYNAGRODZENIA I KOSZTY PRACY

Przeciętne wynagrodzenia w GN – przeciętne miesięczne wynagrodzenia nominalne brutto przypadające na jednego zatrudnionego (tj. osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy w przeliczeniu na pełnozatrudnionych) w gospodarce narodowej, Dane kwartalne.

Przeciętne wynagrodzenia w SP – przeciętne wynagrodzenia nominalne brutto przypadające na jednego zatrudnionego (tj. osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy w przeliczeniu na pełnozatrudnionych) w sektorze przedsiębiorstw. Dane miesięczne.

Dynamika wynagrodzeń w GN w ujęciu realnym – iloraz wskaźnika przeciętnego wynagrodzenia w GN oraz kwartalnego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI). Dane kwartalne.

Dynamika wynagrodzeń w SP w ujęciu realnym – iloraz wskaźnika przeciętnego wynagrodzenia w SP oraz miesięcznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI). Dane miesięczne.

ULC (pracujący BAEL; jednostkowe koszty pracy) – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn pracujących wg BAEL oraz przeciętnego wynagrodzenia w GN. Wolumen produkcji na podstawie realnego PKB. Dane kwartalne.

ULC (zatrudnieni GN; jednostkowe koszty pracy) – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w GN oraz przeciętnego wynagrodzenia w GN. Wolumen produkcji na podstawie realnego PKB. Dane kwartalne.

ULC (WDB, GN) – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu w całej gospodarce. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w GN oraz przeciętnego wynagrodzenia w GN. Wolumen produkcji na podstawie wartości dodanej brutto. Dane kwartalne.

ULC (WDB, GN) – przemysł – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu w przemyśle. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w przemyśle (dane spójne z zatrudnieniem w GN) oraz przeciętnego wynagrodzenia w przemyśle (dane spójne z GN). Wolumen produkcji na podstawie wartości dodanej brutto w przemyśle. Dane kwartalne.

ULC (WDB, GN) – budownictwo – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu w budownictwie. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w budownictwie (dane spójne z zatrudnieniem w GN) oraz przeciętnego wynagrodzenia w budownictwie (dane spójne z GN). Wolumen produkcji na podstawie wartości dodanej brutto w budownictwie. Dane kwartalne.

ULC (WDB, GN) – usługi rynkowe – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu w usługach rynkowych. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w usługach rynkowych (dane spójne z zatrudnieniem w GN) oraz przeciętnego wynagrodzenia w usługach rynkowych (dane spójne z GN). Wolumen produkcji na podstawie wartości dodanej brutto w usługach rynkowych. Dane kwartalne.

POLSKA NA TLE WYBRANYCH KRAJÓW

Zharmonizowana stopa bezrobocia – Dane miesięczne zharmonizowanej stopy bezrobocia używanej w porównaniach międzynarodowych oparte są na odsezonowanych danych kwartalnych krajowych badań wg Labour Force Survey (LFS; polskim odpowiednikiem LFS jest BAEL). Podstawą oszacowania jest LFS; dane są jednak korygowane aby były w pełni spójne w czasie (oryginalne dane nie są, ze względu na wprowadzane dość liczne zmiany w LFS w kolejnych latach). Dane rejestrowe wykorzystywane są pomocniczo do uzyskania

---

miesięcznych dynamik stopy bezrobocia pochodzącej z LFS. Dane miesięczne, porównywalne między krajami. Jeśli ukazujące się z opóźnieniem dane LFS wskazują na tendencje odmienne od danych rejestrowych, EUROSTAT rewiduje publikację..

Indeks kosztów pracy dla sfery rynkowej gospodarki – indeks całkowitych kosztów pracy ponoszonych przez pracodawców (zawierający zarówno koszty płacowe, jak i pozapłacowe, ale bez kosztów rekrutacji i zwalniania) w przeliczeniu na godzinę pracy. Dotyczy sfery rynkowej gospodarki (ang. Business Economy) tj. wszystkich gałęzi gospodarki oprócz rolnictwa, łowiectwa, leśnictwa, ochrony zdrowia, edukacji i administracji publicznej (wg NACE Rev. 2). Dane kwartalne, odsezonowane, skorygowane o efekty kalendarzowe.

APROBOWAŁ

Michał Gradzewicz

ZATWIERDZIŁ

Jarosław T. Jakubik

---

www.nbp.pl

